DOCUMENT RESUME

ED 189 896 FL 011 729

AUTHOR	Berzabal, Ofelia G.
TITLE	Reading Right. English for Special Purposes Series: Autobody Repair. Ilocano Translation Manual.
INSTITUTION	Honolulu City and County Office of Human Resources, Hawaii.: Honolulu Community Coll., Hawaii.
SPONS AGENCY	Department of Labor, Washington, D.C.
PUB DATE	77
CONTRACT	15-6053-37
NOTE	94p.: For a related document, see FL 011 728.
LANGUAGE	English: Ilocano
EDRS PRICE	MF01/PC04 Plus Postage.
DESCRIPTORS	Adult Education: *Consumer Education: English (Second Language): *English for Special Purposes: *Reading Instruction: Reading Materials: *Second Language Instruction: *Translation: Vocabulary Skills
IDENTIFIERS	*Ilocano: *Survival Language

ABSTRACT

This reader with translation exercises is designed to improve the command of English in speakers of Ilocano. Explanatory portions of the text are in Ilocano. Each unit deals with a specific survival skill. Chapters include "Time Will Tell," "Island Ways," "Moving In and Eating Out," "Saving, Naming, Looking, and Renting," "Made-to-Measure," "Bus Catching," "The Banking Blues," "The Big Crunch," "'The Number Is in Your Directory,'" "One for the Books," "Help Wanted Male & Female," and "The Mahimahi Review." (JB)

****
* Reproductions supplied by EDRS are the best that can be made *
* from the original document. *
****

ED189896

ENGLISH FOR SPECIAL PURPOSES SERIES

AUTOBODY REPAIR

ILOCANO TRANSLATION MANUAL

READING RIGHT

OFELIA G. BERZABAL

U.S. DEPARTMENT OF HEALTH, EDUCATION & WELFARE
NATIONAL INSTITUTE OF EDUCATION

THIS DOCUMENT HAS BEEN REPRODUCED EXACTLY AS RECEIVED FROM THE PERSON OR ORGANIZATION ORIGINATING IT. POINTS OF VIEW OR OPINIONS STATED DO NOT NECESSARILY REPRESENT OFFICIAL NATIONAL INSTITUTE OF EDUCATION POSITION OR POLICY

FL011789

2

Produced at Honolulu Community College
1977

No rights reserved. Any part of this book may be reproduced in any form or by any electronic or mechanical means by any classroom teacher for use in a classroom. No written permission from the author or publisher is necessary. This text may not be commercially sold or published. Arrangements for obtaining multiple copies of this text can be made with the Honolulu Community College Instructional Resource Center.

Produced at Honolulu Community College, 1977.

This text was developed under Comprehensive Employment and Training Act (CETA) contract number 15-6053-37 between the U.S. Department of Labor and the Office of Human Resources, City and County of Honolulu, under subcontract to Honolulu Community College.

ACKNOWLEDGMENTS

Several people have earned my hearfelt gratitude for their suggestions and contributions. I am indebted and extend sincere thanks to Al Hoel, Coordinator/Instructor of the PLESA project for providing suggestions, ideas and preferences in establishing the format of this translation manual.

Special thanks and sincere gratitude go to my husband, Tony Berzabal for translating portions of this manual and editing them. Also, I am grateful to Jessiefema Figuerres for her suggestions and for editing this text.

To all the PLESA instructors and the bilingual teachers that I worked with and who devoted much of their time writing the curriculum materials, teaching and counseling the immigrant students enrolled in this project, I express sincere appreciation. Also deserving special mention and thanks is Esperanza Sipin of the Biligual-Bicultural Program who gave me suggestions and an Ilocano/Tagalog dictionary which helped me a great deal in translating this text.

I dedicate this translation manual to all its users who want to improve their English Speaking, Listening and Reading ability.

O.G.B.

Honolulu, Hawaii
December 1977

TABLE OF CONTENTS

Acknowledgments iii

To The Student vi

Introduction ix

UNIT I TIME WILL TELL 1

UNIT II ISLAND WAYS 10

UNIT III MOVING IN AND EATING OUT 20

UNIT IV SAVING, NAMING, LOOKING, AND RENTING 26

UNIT V MADE-TO-MEASURE 35

UNIT VI BUS CATCHING 41

UNIT VII THE BANKING BLUES 49

UNIT VIII THE BIG CRUNCH 55

UNIT IX "THE NUMBER IS IN YOUR DIRECTORY" 62

UNIT X ONE FOR THE BOOKS 68

UNIT XI HELP WANTED MALE & FEMALE 73

UNIT XII THE MAHIMAHI REVIEW 85

PARA ITI ESTUDIANTE

Kablaawannaka iti iyu-umaymo iti isla a Mahimahi. Daytoy a libro a pagbasaan ket mangbayabay kenka iti isla a Mahimahi. Namnamaenmi a nanamenyo iti tiempo a kaaddayo ditoy Mahimahi. Iti Mahimahi ket maysa a naisangsangayan a lugar. Kapadpada unay daytoy iti Hawaii, ngem saan nga Hawaii daytoy. Adu ti maadalmo maipanggep ti kultura iti Hawaii no basaem dagiti maipanggep iti Mahimahi. Iti kultura ti Mahimahi ket kas kadagiti kultura met ti Hawaii. Ken gapu ta ti opisial a pagsasao iti Mahimahi ket Ingles, maadalmo met maipanggep iti Ingles a pagsasao.

PANNAKAURNOS ITI LIBRO

Daytoy a pagbasaan ket naglaon iti tallo a kangrunaan a kita iti babasaen.

1. Adda ababa a salaysay maipanggep iti Mahimahi.
2. Adda dagiti salaysay maipanggep kadagiti impormasyon a kasapulam ditoy Estados Unidos.
3. Adda babasaen maipanggep iti pagsasao a makatulong ken mangpasayaat iti panagbasam.

Adda sangapulo ket maysa a paset daytoy a libro. Iti tunggal maysa a paset ket naglaon iti maysa wenno nasursurok ngem maysa a topiko. Dagiti paspaset ket naurnos a maitunos kadagiti libro nga Autobody Speakeasy a nayon met daytoy a serye. Nupay kasta, daytoy a pagbasaan ket saan nga agtalek kadagiti sabali a dua nga libro. Mabalinmo nga usaren daytoy a nalaing a saanmo a kasapulan iti libro nga Autobody Speakeasy.

Adda dagiti pagasaasan a saludsod maipanggep iti panangawatmo nga adda kadagiti udi dagiti babasaen. Dagiti sungbat kadagitoy a pagasaasan ken dagiti sabali pay a pagasaasan ket nairaman dita maudi a paset iti libro nga Autobody Reading Right. Isu a mabalinmo nga aramiden dagiti paset iti leksion a tunggal maysa. Mabalinmo nga aturen dagiti inaramidmo tunggal malpasmo iti maysa a paset. Ngem dagiti paglilinnawag dita uneg iti klase maipanggep kadagiti babasaen ket kasapulan unay. Patienmi met a mapasayaat a daras iti panagbasam no usarem daytoy a libro a kas parte iti klase tapno adda tiempoyo nga aglilinnawag ken agsinnaludsod maipanggep dagiti babasaen.

BABASAEN A "CLOZE"

Dagiti dadduma a babasaen ditoy a libro ket kas burburtia

ti pagsinniriban. Adda law-ang kadagitoy a babasaen. Ti masapul nga aramidem ket iti panangikabilmo kadagitoy sasao nga awan dita law-ang. Daytoy a kita iti babasaen ket maawagan iti "cloze". Adu dagiti pangilasinan a makatulong iti panangsungbatmo kadagiti law-ang iti babasaen. Dagitoy a pagilasinan ket masarakan dita mismo nga babasaen. Maduktalamto ken maammuam no ania dagiti sao nga maibagay kadagiti law-ang, wenno maamuam no ania a kita dagiti sao nga maibagay kadagiti law-ang. No maminsan ket makasarakka met kadagiti law-ang a di mo mapatta-pattaan. Saanka nga agsardeng nga agbasa. Labsam dayta nga law-ang ken ituloymo iti panagbasam. Kaaduanna ket mapanunutmo dagitoy sasao nga awan kalpasan iti panangbasam iti salaysay. Isu a kasapulan unay ti panangbasam kadagiti salaysay iti nasursurok ngem maminsan. No dadduma ket masapul a basaem dagiti salaysay iti mamintallo wenno maminuppat tapno masiguradom a naikabilmon amin dagiti sasao.

Iti gandat dagitoy babasaen a "cloze" ket tapno agbalin a nasaysayaat iti panagbasam. Daytoy a wagas a panagbasa iti "cloze" ket makatulong iti panangawatmo nga iti panagbasa ket saan laeng nga iti panangkita a saggaysa kadagiti tunggal sao. Iti kaipapanan iti panagbasa ket iti panangawat ti kaipapanan dagiti ragup ti sasao. Iti sabali a kaipapanan iti panagbasa ket iti panangpudto no ania dagiti sumaganad. Masansan nga uray no awan dagiti sasao ket mabalinmo nga awaten wenno pudtuan ti kaipapanan ti sarita.

Masapul a saanka nga agbiddut nga agpadto. Maammuamto manipud kadagiti listaan ti sasao ken babasaen nga iti panagpadto ket masansan a makatulong iti panangawatmo ti kaipapanan dagitoy. Saan a patta-patta laeng ngem iti nasirib a panagpadto nga maibatay kadagiti banbanag nga ammom maipanggep iti Ingles. Uray no mariknam a bassit laeng ti ammom nga Ingles, patienmi a dagiti babasaen a "cloze" ket mangpaadu kadagiti banag nga ammom maipanggep ti pagsasao nga Ingles ken pasayaatenna dagiti napateg a kasanayan a mabalinmo nga aramaten no agbasaka kadagiti sabali met a banbanag.

Adda sumagmamano a sabali nga banbanag a masapul nga maammuam maipanggep kadagiti babasaen a "cloze". Kitaen iti umuna a babasaen bayat ti panagbasam kadagiti sumaganad a banbanag.

1. Iti umuna a sarita iti "cloze" ket kompleto.

2. Mangrugi ti maikadua a sarita, iti tunggal maikalima a sao ket saan a nairaman wenno naisurat.

3. No iti awan nga sao ket mangrugi iti letra nga b, c, d, etc., daytoy a letra ket naited. Adda law-ang para iti tunggal maysa nga letra nga awan.

4. No iti sao nga awan ket mangrugi iti letra nga a, e, i, o ken u, awan a naited iti umuna a letra. Adda law-ang para iti tunggal maysa a letra nga awan.

5. Adda numero dagiti babasaen a "cloze", kas pangngarigan, Reading 1, Reading 1A. (Adda dadduma a babasaen a namarkaan iti "Short Readings". Awan numeroda dagitoy.)

6. Dandani agpada iti topiko dagiti paris ti babasaen nga agpada ti numerona. Iti Reading 1A ket narigrigat isu a masapul nga umuna nga aramiden iti Reading 1.

7. Kalpasan ti tunggal maysa a babasaen a "cloze", adda kompleto a babasaen a naisurat nga awan law-angda. Padasen a sungbatan amin dagiti law-ang dagiti babasaen sakbay a kitaem iti kompleto a babasaen.

KAIYULUGAN TI SABALI A PAGSASAO

Adda kaiyulugan iti sabali a pagsasao nga usaren a kadua daytoy nga libro. Naglaon daytoy kadagiti kaiyulugan dagiti dadduma a banbanag nga ádda iti libro. Iti tunggal paset daytoy a libro ket mangrugi iti pammasungad. Dagitoy a pammasungad ket naiyulug iti sabali a pagsasao. Adda met kaiyulugan dagiti sao ken ragup ti sasao manipud ti tunggal paset. Bayat iti panangbasam kadaytoy a libro, addanto makitam nga Tr kalpasan dagiti dadduma a salaysay wenno sarita. Mangitudo daytoy nga Tr ket naipatarus ken naiyulug iti sabali a pagsasao kas iti Ilocano. Uppat a pagsasao iti nakaiyulugan dagitoy. Dagitoy ket Ilocano, Koreano, ken Bietnames. Kitaem dagitoy a kaiyulugan para kadagiti pammasungad dagiti tunggal paset, sasao ken dagiti namarkaan ti Tr.

MAPA

Adda pay maysa a banag sakbay a mangrugika. Adda dua a mapa ditoy nga libro. Masapul a kitaem dagitoy para kadagiti dadduma a babasaen. Adda mapa iti isla a Mahimahi nga adda iti udi iti Reading 1 dita umuna a paset. Adda mapa iti siudad ti Tamarind nga adda iti tengnga ti daytoy a libro.

Sisasaganaka a mangrugi itan. Namnamaenmi a magustuananyo dagiti aramid ditoy nga libro. Ken nangnangruna met a namnamaenmi a dagiti naitudo nga adalem ket mangpasayaat iti kasanayam nga agbasa.

A.G.H.
K.E.H.
M.C.

Honolulu, Hawaii
December 1977

INTRODUCTION

Iti gandat daytoy a libro ket tapno makatulong kenka iti nalaka ken nadaras a panangawatmo kadagiti linaon iti libro nga Autobody Reading Right. Mabalinmo iti agintuod ditoy a libro tunggal makasarakka ken makabasaka kadagiti narigat nga awaten a kaiyulugan iti sao wenno ragup dagiti sasao.

Adda tallo a paset iti daytoy a libro. Iti umuna a paset ket maysa a nakaiyulugan iti Ilocano kadagiti amin a pammasungad iti tunggal leksion (Unit Preview). Daytoy a pammasungad ket mangilawlawag kadagiti linaon ken kadagupan iti tunggal leksion ti libro nga Autobody Reading Right. Adda met listaan dagiti sao ken ragup ti sasao nga naurnos a kas pannakaurnos ti abesedario para iti tunggal leksion wenno paset iti libro (Vocabulary/Phrases). Daytoy nga listaan ket naglaon kadagiti sao ken ragup ti sasao nga naiyulug ken naipatarus iti Ilocano a nausar dita libro nga Autobody Reading Right. Naipatarus dagitoy a sasao iti Ilocano a mayanatup iti pannakausarda iti pagbasaan. Bayat iti panangbasam iti libro nga Ingles, mabalin a makasarakka kadagiti sarita wenno salaysay a namarkaan iti Tr nga adda iti baba wenno udi iti sarita. Mangitudo daytoy (Tr) nga iti sarita wenno salaysay a namarkaan ket naipatarus iti Ilocano a masarakan ditoy nga libro. Nairaman met dita listaan dagiti pannakaibalikas dagiti sasao nga nailista. Mabalinmo nga usaren iti diksionario nga Ingles maipanggep kadagiti pannakaibalikas kadagiti nadumaduma a senyal a naaramat kadagiti sasao.

Namnamaek a makatulong daytoy a kaiyulugan a libro iti panangawatmo ken panagadalmo iti panagbasa, pagsasao ken panagdengngeg iti Ingles.

O.G.B.

Honolulu, Hawaii
December 1977

UNIT I

TIME WILL TELL

PREVIEW

Iti topiko daytoy umuna a paset ket maipanggep iti oras. Adalem no kasano ti agiyuras iti Ingles ken no kasano ti agsumar iti oras dagiti bulan ken aldaw. Kalpasanna nga aramidem daytoy a leksion, masapul a kabaelam nga ibaga iti husto nga oras, ken kabaelam nga awaten dagiti nadumaduma a wagas ti panangibaga dagiti tattao iti oras. Masapul met a maawatam ti pagdumaan dagiti oras a para militar ken oras a saan a para militar.

Masapul a kabaelam a basaen ken awaten dagiti nadumaduma a sarita maipanggep kadagiti oras no malpasmon daytoy a paset, ken masapul met a kabaelam a basaen ken suraten dagiti nagan ken dagiti naipaababa a sao para kadagiti bulan ken aldaw.

10

Vocabulary/Phrases

Short Readings

after /ăf'tər/ prep kalpasan

ahead /ə-hĕd/ adv immuna ; agpauna

America /ə-mĕr'ə-kə/ n Amerika

Americans /ə-mĕr'ə-kənz/ n pl of American dagiti Amerikano

another /ə-nŭth'ər/ adj maysa pay ; sabali ; saan nga isu

as soon as - kas iti kadarasan a, nga

August /ô-gəst/ n Agosto

autumn /ô'təm/ n nagbaetan ti kalgaw ken sibabasa ; otonyo

because /bĭ-kôz/ conj gapu ta ; gaputta

blue /blōō/ adj asul

calendar /kăl'ən-dər/ n kalendario

church /chûrch/ n simbaan

clocks /klŏks/ n pl of clock relos ; pagorasan

cold /kōld/ adj nalam-ek ; nalamiis

December /dĭ-sĕm'bər/ n Disiembre

divide /dĭ-vīd/ v gudduaen ; bingayen

doors /dôrz; dōrz/ n pl of door ruangan ; ridaw

ends /ĕnds/ v agtungpal ; agpatingga

evening /ēv'nĭng/ n rabii ; sumipnget

extra /ĕk-strə/ adj surok ; sobra

faces /fās'ĭs/ n pl of face dagiti rupa

fall /fôl/ n nagbaetan ti kalgaw ken sibabasa

February /fĕb'yōō-ĕr'ē/ n Pebrero

food /fōōd/ n kanen ; makmakan ; taraon

Friday /frĭ-dā'/ n Biernes

give /gĭv/ v ited ; ikkan

go back to work - agsubli a mapan agtrabaho

go shopping - apan makitienda

God /gŏd/ n Dios

hot /hŏt/ adj napudot ; nabara

important /ĭm-pôr'tənt/ adj kasapulan ; importante

in thirty minutes - iti uneg ti kaguddua nga oras

January /jăn'yo͝o-ĕr'ē/ n Enero

lasts from ____ to ____ - agpaut manipud iti ____ inggana't____

last day - maudi nga aldaw

Latin word - sao a Latina

Leap years - taw-en nga agsurok ti maysa nga aldaw (no addaan 29 nga aldaw iti uneg ti bulan ti Pebrero)

learn /lûrn/ v adalen ; agsursuro

like /līk/ v kas iti

looks /lo͝oks/ v 3rd per sing kas iti ; kakita iti

mainland /mān'lănd/ n dakkel a bagi ti daga

March /märch/ n Marso

May /mā/ n Mayo

means /mēns/ v 3rd per sing ti kaipapanan ket ; kaiyulugan

midnight /mĭd-nīt/ n tengnga't rabii

Monday /mŭn'dā'/ n Lunes

months /mŭnths/ n pl of month dagiti bulbulan

never /nĕv'ər/ adv ni kaanoman

next /nĕkst/ adj iti sumaruno ; iti umay

night /nīt/ n rabii

noon /no͞on/ n tengnga't aldaw

offices /ô'fĭs'ĭs/ n pl of office dagiti opisina

often /ôf'ən/ adv masansan

open /ō'pən/ adj silulukat ; nakalukat

parents /pâr'ənts/ n pl of parent dagiti nagannak ; ama ken ina

parks /pärks/ n pl of park parke

picnic /pĭk'nĭk/ n piknik

playing /plā'ĭng/ v prp of play agayayayam

relax /rĭ-lăks/ v aginana ; agaliwaksay

sad /săd/ adj naladingit

sadness /săd'nĕs/ n ladingit

sand /sănd/ n darat ; anay

season /sē-zəns/ n pl of season dagiti panawen

second /sĕk'ənd/ adj maikadua

September /sĕp-tĕm'bər/ n Septiembre

spring /sprĭng/ n panawen ti panagtubo

stores /stôrz/ n pl of store dagiti tiendaan

summer /sŭm'ər/ n panawen ti tikag wenno init

supermarket /sōō'pər-măr'kĭt/ n tiendaan

tell time - agibaga iti oras wenno agiyuras

three-day weekend - tallo nga aldaw a bakasion (Sabado, Domingo, Lunes wenno Biernes, Sabado, Domingo)

Thursday /thûrz'dē;dā/ n Huebes

time /tīm/ n oras ; panawen ; tiempo

Tuesday /t/y/ōōz'dē;dā/ n Martes

weather /wĕth'ər/ n kasasaad ti panawen

Wednesday /wĕnz'dē;dā/ n Mierkoles

week /wēk/ n lawas ; maysa a domingo

winter /wĭn'tər/ n panawen ti lam-ek

workday /wûrk'dā/ n lawas wenno dagiti aldaw iti panagtrabaho

wristwatches /rĭst'wŏch'ĭs/ n pl of wristwatch dagiti relos

year /yîr/ n tawen

Miscellaneous Translations

Trl (TELLING TIME)

Masapul a maawatam dagiti wagas a panangibaga iti oras. Makitam nga adda dagiti nadumaduma a wagas a panangisawang iti oras, nangnangruna iti pagsasao. Masansan a mausar dagiti A.M. ken P.M. wenno a.m. ken p.m. nga isurat dagiti oras. Mausar met dagitoy iti pagsasao. Iti kaipapanan ti A.M. ket bigat wenno agsapa. Usaren iti A.M. a panangibaga iti oras manipud tengnga't rabii inggana't tengnga ti aldaw. Iti P.M. ket usaren manipud tengnga't aldaw inggana't tengnga't rabii. Afternoon manipud alas dose iti aldaw inggana't alas singko wenno alas sais iti malem. Evening manipud alas singko wenno alas sais iti malem inggana't tengnga't rabii. Morning manipud tengnga't rabii inggana't tengnga ti aldaw.

VOCABULARY

on the hour - iti tunggal wennc kada maysa nga oras
on the half hour - iti tunggal wenno kada guddua ti oras
half past the hour - trenta minutos iti napalabas ti maysa nga oras
clock - relos ; pagorasan
alarm clock - relos nga adda alarmana
digital clock - maysa a kita iti relos (makaibaga iti oras babaen ti numero)
watch - relos (para ima)
wristwatch - relos (para ima)
timepiece - pagorasan a relos
midnight - tengnga't rabii
noon - tengnga't aldaw

GREETINGS & TIME

Hello. How are you this morning? usaren manipud alas tres iti bigat inggana't tengnga't aldaw.

Hello. How are you today? usaren iti agmalem inggana't alas sais iti malem.

Hello. How are you | this evening? / tonight? | usaren manipud alas sais iti malem inggana't alas tres iti agsapa. Usaren dagiti dadduma a tao iti good morning iti kallabes ti tengnga't rabii.

Good morning - usaren manipud alas tres iti agsapa inggana't tengnga ti aldaw.
Good afternoon - usaren manipud alas singko wenno alas sais iti malem inggana't tengnga't rabii.
Hi - maysa a pangkablaaw iti inaldaw. Iti kaipapananna ket hello.
Good night - usaren nga agpakada (good-bye). Usaren daytoy iti kallabes iti alas sais iti malem.
Bye-bye ken bye - usaren nga agpakada. Usaren daytoy para iti kadkadawyan a pakisasao wenno pakisarsarita.
Hello - mabalin nga usaren daytoy iti uray ania a tiempo a kas pangkablaaw (greeting).
Good-bye - mabalin nga usaren ti uray ania a tiempo nga ipapanaw wenno panagpakada (parting).
Tandaanam nga iti 1:00 a.m. ket kanayon a bigat no agiyuraska. Iti ibagam ket "It's 1 o'clock in the morning," saan nga "It's 1 o'clock in the evening." Ngem dagiti dadduma a tao ket mabalinda met a saw-en iti "How are you this evening?" a kas pangkablaaw iti oras ti ala una iti agsapa.

Tr2 (Telling Forms)

Adalem dagiti sumaganad a pangngarigan. Asaasen nga usaren dagitoy a wagas iti panangibaga ti oras inggana't mabaelam nga usaren dagitoy a nalaka ken natarus.

Tr3 (MILITARY TIME)

Dagiti oras a para militar ket saan a mangrugi manen iti ala una kalpasan ti alas dose iti tengnga't aldaw. Ngem, iti 1:00 p.m. (ala una iti malem) ket agbalin nga 1300.

Tr4 (EXPRESSIONS ABOUT TIME)

Ditoy Amerika, importante unay iti tiempo wenno oras. Masapul a kabaelam nga ibaga iti oras. Masapul nga addaka iti husto nga oras iti trabahom wenno eskuelam. Importante unay iti nasapa nga ipapan panakisinnarak ken panagtrabaho. Mabalin a no dadduma ket kasla kanayon nga agdardaras dagiti Amerikano. Adu dagiti Amerikano nga adu ti aramidda wenno trabahoda. No dadduma met ket kasla saanda nga ammo ti aginana wenno agaliwaksay no awan aramidda. Daytoy a pakaseknan maipanggep iti tiempo ken panagasikaso ket maipadlaw kadagiti pagsasao nga usaren dagiti Amerikano. Adu dagiti pagsasao maipanggep

iti oras wenno tiempo nga Ingles. Dagitoy dagiti sumagmamano a pagsasao.

Tr5	EXPRESSION	Definition
	wait a second wait a minute	"Wait a second. I'm almost ready." - ti kaipapanan daytoy ket saanka pay a mapan iti papanam. Saan pay a nakasagana iti maysa a tao iti uneg ti maysa a kanito wenno minuto. Mabalin a mabaybayag pay ngem daytoy. Dagitoy a pagsasao ket mabalin a ti kaipapananna ket "Stop!" (agsardengka). Kas iti "Wait a minute," ket mangibaga a sika ket masapul nga aguray iti mabiit.
	just a second just a minute	dagitoy ket kapadpada dagiti dua nga immununa. Ti kaipapanan dagitoy ket "Stop" (agsardengka) wenno "Slow down" (aginnayadka). Mabalin nga agbaliw ti kaipapanan dagitoy a pagsasao babaen iti tono a panangisao. Denggen a nalaing dagiti maestram nga agusar kadagitoy.
	in a second in a minute	iti uneg ti maysa a kanito wenno minuto. Saan pay a nakasagana.
	on time	nasapa ; adda iti husto nga oras.
	in no time	iti mabiit ; nadaras. "I can find the thermometer in no time." Masapulak iti termometro iti mabiit.
	take your time	aginninnayadka ; saanka nga agdardaras.
	free time	iti tiempo wenno oras nga awan araramiden.
	on your own time	iti tiempo a saanka nga agtrabaho ; iti kabukbukodam a tiempom.
	on company time	iti oras a panagtrabaho.

overtime	labes ti apag-isu a bilang iti oras a panagtrabaho.
time and a half	iti sueldo no ti matrabahuan ket aglablabes iti bilang ti apag-isu nga oras a panagtrabaho. Maysa ket guddua nga adadu iti sueldo, kas no iti sueldom nga $3.00 kada maysa nga oras ket agbalin nga $4.50 kada maysa nga oras iti ganarem.
to take a time out	aginana wenno isardeng ti araramiden iti apagbiit; masansan nga usaren iti panagayayam.
a good time	panagragsak ; ragrag-o.
the time of your life	tiempo a panagraragsak
the time is ripe	iti kasayaatan wenno kalaingan a tiempo a panagaramid (ti maysa a banag).
to pass the time of day	agaliwaksay, kas iti panakisarsarita iti maysa a gayyem ; agpalabas iti oras.
behind the times	kadaanan a tiempo ; saan a moderno.
Do you have the time?	Ania kadi iti orasen?
Do you have time?	Adda kadi tiempom? Adda kadi araramidem?

Tr6 (RECOGNITION EXERCISE)

Bilbilin a suroten: No agbasaka, masapul nga awatem ti kaipapanan dagiti sasao ditoy a panid. Iti maysa a wagas iti panangawat ket iti panangbasa kadagitoy a sasao nga agraragup. Saan a basaen ti sao iti tunggal maysa. Padasen a kitaen dagiti dua wenno tallo a sao iti maminsan laeng. Kas pangngarigan, kitaen daytoy a sarita - look åt this sentence. Kitaen ti bassit a tulnek dita ngato ti *at*. Makitam kadi dagiti tallo a sao--look åt this? Basaen dagiti sarita kadagiti sumaganad a pagasaasan. Padasen a kitaen dagiti tallo a sao iti mammaminsan. Markaan iti (✓) dagiti agpada a paris. Mabalinmo a markaan ti akinkannigid a sao. Pardasam iti agbasa. Orasam iti bagim nga agbasa.

Tr7 (MILITARY MATCH)

Directions: Iparis dagiti sumaganad nga oras a para kadkadawyan a panagiyuras kadagiti husto nga oras a para militar. Isurat iti letra iti husto nga oras a para militar dita law-ang sakbay dagiti oras a para kadkadawyan.

Tr8 (ABBREVIATION MATCH)

Directions: Iparis dagiti sumaganad a sasao kadagiti naipaababa a sasao. Isurat iti letra ti husto a naipaababa a sao dita law-ang para iti husto a sao.

UNIT II

ISLAND WAYS

PREVIEW

Daytoy maikadua a paset ket maysa a pammasungad para iti isla a Mahimahi ken iti siudad ti Tamarind. Maamammom dagiti tattao wenno dagiti umili iti isla a Mahimahi bayat ti panangbasam kadagiti salaysay ken bayat ti panangaramidmo kadagiti pagasaasan. Makitam met no kasano iti pannakaurnos daytoy a libro ken no ania dagiti nadumaduma a kita a babasaen ken pagasaasan nga aramidem bayat iti panangaramatmo kadaytoy a libro.

Iti kangrunaan a pagasaasan iti pagsasao maipanggep iti Ingles para daytoy a leksion ket iti panangawatmo no kasano nga usaren dagiti sao a pangisaad (prepositions), ket saan la a dagiti salsalaysay. Adalem nga usaren dagitoy sumagmamano a masansan a maususar a pangisaad kas dagiti, in, on, at, to, ken toward. Bayat ti panangaramidmo kadagiti pagasaasan, kitaem dagiti rirom tapno maammuam dagiti husto ken saan.

Vocabulary/Phrases

Reading 1

agriculture /ăg-rĭ-kŭl'chər/ n panagtalon

agricultural land - daga a pagtalonan

area /â'rē-ə/ n disso ; lugar

came /kām/ v pt,pp of come simmangpet ; dimtengngen

city /sĭt'ē/ n siudad ; ili

dolphin fish /dŏl'fĭn fĭsh/ n baliena

east /ēst/ n daya

eastern /ē'stərn/ adj maipapan iti daya

find /fīnd/ v sapulen ; biruken

first /fûrst/ adj umuna ; immuna

fishing /fĭsh'ĭng/ n panagkalap

grow /grō/ v agtubo ; dumakkel

head /hĕd/ n ulo

hotels /hō-tĕls/ n pl of hotel dagiti otel

industries /ĭn'də-strēs/ n pl of industry dagiti industria wenno dagiti pagsapulan

island /ī-lănd/ n isla ; puro

it's about - daytoy ket maipanggep ti..

language /lăng'wĭj/ n pagsasao

largest /lärj'əst/ superl of large kadakkelan

looked like - umasping ti ; umarngi ti

main /mān/ adj kangrunaan ; kaunaan

map /măp/ n mapa

more and more - umadadu ; manaynayonan

most /mōst/ adj ti kaaduan ; ti kadakkelan

named /nāmd'/ v passive nainaganan ; natudingan

near /nĭr/ adj asideg

Pacific Ocean - Taaw Pacifico

part /pärt/ n paset ; bagi

pineapples /pīn'ăp-əls/ n pl of pineapple pinya

plantations /plăn'tā-shəns/ n pl of plantation dagiti taltalon

population /pŏp'yə-lā'shən/ n bilang dagiti umili

ports /pôrts/ n pl of port pundungan dagiti barko wenno bapor

south /south/ n abagatan

speak /spēk/ v agsao

square miles - panangrukod ti daga nga aglawlaw

sugar cane /shŏŏg'ər kān/ n unas

tail /tāl/ n ipus ; udi

tourism /tŏŏr'ĭz'əm/ n panagbaniaga ; turismo

Reading 1A

called /kŏld/ v pt,pp of call inayaban ; inawagan

drew /drŏŏ/ v pt,pp of draw inladawan

flat /flăt/ adj patad

footsteps /fŏŏt'stĕps/ n pl of footstep addang ; baddek

income /ĭn'kŭm/ n sueldo ; kita ; nasapulan ; ganar

is located - ti ayan a disso ; pakakitaan wenno pakasapulan a lugar

it's made up of - naaramid iti ; nabukel ti

measured /mĕzh'ərd/ v passive narukod ; rinukod

mountainous /moun-tən'əs/ adj nabantay ; adu ti banbantayna

rainy /rān'ē/ adj matutudo

region /rē'jən/ n paset wenno maysa kadagiti nakabingayan iti daga

rolling plains - parang ; tanap

sources /sōrs'ĭs/ n pl of source naggapuan ; paggapuan

stones /stōns/ n pl of stone batbato

walked /wôkt'/ v pt,pp of walk nagna ; pinagna

were /wûr/ be pt of are (awan maitudo a tarusna iti Ilokano)

Reading 2

actually /ăk'chŏŏ'əl-ē/ adv iti pudno nga

farmers /fär'mərs/ n pl of farmer dagiti mannalon

founded /found'ĭd/ v passive nairugi ; naisimpa ; naduktalan

growing /grō'ĭnɡ/ v prp of grow rumangrang-ay ; dumakdakkel

residential /rĕz'ə-dĕn'shəl/ n lugar a pagtaengan ; yan dagiti balbalay

west /wĕst/ n laud

Reading 2A

compared to - naipadis iti

easiest /ēs'ē-əst/ superl of easy kalakaan

ever since - manipud idi

grown /grōn/ v pp of grow rimmang-ay ; dimmakkel

rapidly /răp'ĭd-lē/ adv nadaras ; napardas

story /stŏr'ē/ n sarita ; salaysay ; artikulo

Miscellaneous Translations

Tr1 (COMPREHENSION)

Basaen iti umuna a salaysay maipanggep iti isla a Mahimahi. Sungbatan dagiti sumaganad a saludsod.

Tr2 (VOCABULARY)

Masapul a maawatam dagiti sasao ditoy a listaan. Isurat ti kaiyulugan dagiti naugesan a sasao. No kayatmo, mabalinmo nga isurat daytoy a kaiyulugan iti sigud a pagsasaom wenno ti sao nga Ilokano.

Tr3 (VOCABULARY)

1. Kaaduan dagiti turista a gusgustoda ti agyan ti otel sadiay daya ti ili a Tamarind.

prefer - gusgusto ; ipangpangruna

to stay - agyan ; agtaeng ; agbati

Iti sao nga stay ket maysa a sao a pangited-anag (verb). Iti kaiyuluganna daytoy ket agsardeng wenno agbati iti maysa a lugar wenno maysa a kasasaad iti uneg ti sumagmamano a kanito wenno tiempo.

2. Basaen dagiti sumaganad a sarita.

_____ a. They stay at home on weekends.

_____ b. They stay in the house at night.

_____ c. They stayed in Tamarind City.

_____ d. They stayed at the beach.

_____ e. She stayed for dinner.

_____ f. He stayed on the boat.

_____ g. Young-Hee and Chul-Soo came to Hawaii last year. Bong-Sik stayed in Korea.

_____ h. The boys stayed clean all day.

_____ i. Manuel stays healthy all the time.

_____ j. Be sure the room stays neat.

Markaan ti X dagiti sarita nga adda ti ngato, no iti kaiyulugan ti stay ket agsardeng wenno agbati iti maysa a lugar. Markaan met ti ✓ dagiti sarita nga iti kaiyulugan ti stay ket maysa a kasasaad. Markaan itan dagiti sarita. Kalpasanna, ituloy a basaen daytoy a salaysay.

Kitaen dagiti sarita nga iti kaipapanan ti stay ket agsardeng wenno agbati iti maysa a lugar. Ania a kita dagiti sao a sumaruno ti stay?

Dagiti ababa a sao a sumarsaruno ti stay ket maawagan iti pangisaad (prepositions). Dagitoy sao a pangisaad kalpasan iti stay ket makatulong iti panangawatmo nga iti pagsasaritaan ket maipanggep iti panagsardeng wenno panagbati iti maysa a lugar.

Basaen dagitoy sumaruno a pangngarigan.

a. He stayed in the bathtub for an hour.

b. She stayed at the party.

Uliten manen a basaen dagiti sarita a pagasaasan. Ugesan dagiti sao a pangisaad (prepositional phrase).

Kadagiti dadduma a sarita nga addaan stay, dagiti pangisaad kalpasan iti stay ket makaibaga nga iti maysa a lugar ket saan a naitudo wenno nalawag. Basaen dagitoy sumaruno a pangngarigan.

	place	time
She stayed	on duty	(for three hours).
	place	time
He stayed	in the Army	(for five years).

Kitaen dagiti sarita nga addaan stay + kasasaad (condition). Agpada kadi dagiti sao a sumaruno ti stay ken iti stay + place (lugar)?

Iti Ingles ti Hawaii. Iti pagsasao nga Hawaiiano a "pidgin", mausar iti stay a kas pangited-anag (verb) no iti pagsasaritaan ket maysa a lugar. Basaen dagiti sumaganad a sarita. Mangngeg dagitoy a pagsasao ditoy Hawaii. Mabalin met a saanmo a makita dagitoy a maisurat.

Where he stay?
(Where is he?)

He stay da house.
(He is in the house.)

She stay Hilo.
(She is in Hilo.)

Pagsasarita Maipanggep ti Tao ken Pagsasao

Iti sumaruno a listaan ket naglaon kadagiti impormasyon maipanggep iti pangngawag kadagiti tao a naggapu iti sabali a nasyon. Naglaon pay daytoy kadagiti nadumaduma a pagsasao a naipatarus iti Ingles.

Masapul nga ammom iti Ingles ti katataom wenno pagiliam ken ti pagsasaom.

Iti tao a taga-China ket Chinese, ken ti pagsasaoda ket Chinese. (Adu dagiti di makaammo nga iti Mandarin ken Cantonese ket dua a sabali a pagsasao a Chinese.)

Iti tao a taga-Japan ket Japanese ken ti pagsasaoda ket Japanese.

Iti tao a taga-Vietnam ket Vietnamese ken ti pagsasaoda ket Vietnamese.

Iti tao a taga-Pilipinas ket Filipino wenno Pilipino ken iti pagsasaoda ket mabalin nga Ilokano wenno Tagalog. Adu dagiti sabali pay a pagsasao ti Pilipino.

Iti tao a taga-Korea ket Korean ken ti pagsasaoda ket Korean.

Iti tao a taga-Samoa ket Samoan ken ti pagsasaoda ket Samoan.

Iti tao nga adda darana nga Hawaiian ket maysa nga Hawaiian. Adda pagsasao nga Hawaiian, ngem bassiten dagiti tao a makasao ti Hawaiian. Ti kaipapanan ti sao nga Hawaiian ket dagiti tao nga adda darada nga Hawaiian. Mabalin met a daytoy iti nagan ti pagsasaoda.

Ania iti pangngawagtayo iti tao a taga-Mahimahi? Ania iti nagan ti pagsasaoda no adda la ketdi?

Iti tao a taga-Mahimahi ket _____ ken ti pagsasaona ket _____.

Tr4 (PREPOSITIONS)

in - iti uneg ti ; idiay
on - iti rabaw ti
at - idiay ; iti asideg ti
to - inggana't ; agpapan idiay
toward - agturong ti ; agpapan iti/idiay

Mabalinmo nga usaren dagiti in, on, at a mangitudo iti maysa a lugar wenno disso.

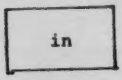

in - mangitudo iti maysa a disso wenno lugar a naserraan wenno nabakudan.

He lives in an apartment.

She lives in the house.

They live in Honolulu.

You are in Hawaii.

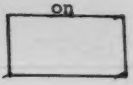

on - mangitudo iti maysa a disso a rabaw wenno ruar.

She lives on Nene Street.

We live on Oahu.

The cat is on the roof.

He sits on the floor.

Usaren iti in para kadagiti estados, pagilian, kontinente wenno nasyon, dagiti dadakkel ken babassit a siudad.

He lives in California.
(a state)

He lives in Korea.
(a country)

He lives in Asia.
(a continent)

He lives in the West.
(a large area)

He lives in Manila.
(a city)

Usaren iti on para kadagiti isla wenno puro ken kalie wenno kalsada.

We live on Oahu.
(But we live in Hawaii.)

They live on Nene Street.

at

at - mangitudo iti maysa a disso nga adayu ti yan ti agsasao. Maymaysa laeng a lugar wenno disso iti panpanunutentayo no useran iti at.

He lives at 2131 Mango Blvd.

He is at the beach.

He is at the hospital.

Mabalin nga adda sarita a kas kadagitoy:

She lives in Hawaii on Oahu on a street in a house at 220 Pali Avenue.

He is in Hawaii on Oahu at the beach on a bicycle.

Mabalintayo nga usaren dagiti to ken toward para kadagiti sasao a pangited-anag a mangitudo iti maysa a turong wenno garaw.

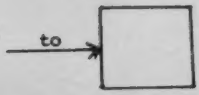

to - mangitudo iti garaw nga agsardeng iti maysa a tiempo ken lugar.

Maysa a naitudo a tarigagay wenno papanan iti panpanunuten tayo no usaren iti to para iti maysa a turong.

We walk to the beach.
The beach is our goal or destination.

He goes to the park.

She is walking to the bank.

They are running to the library.

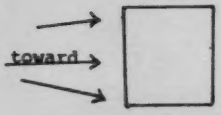

toward - mangitudo iti tignay nga awan masnop a pagturongan. Saan nga usaren para iti maysa a naitudo a tarigagay wenno turong.

They are walking toward the beach.

He walks toward the bank.

The cat is walking toward the hospital.

The girl is running toward the park.

Tr5 (Exercises With Prepositions)

Pilien dagiti sarita a mangiladawan kadagiti ladawan nga adda iti sumaruno a panid. Isurat dagiti sarita dita abay iti husto a ladawan. Mabalin nga adda nasursurok ngem maysa a sarita para iti maysa a ladawan.

Tr6 (More Exercises With Prepositions)

Basaen dagiti sarita. Kitaen dagiti ladawan. Adda uppat a sarita para ti tunggal maysa a ladawan. Lawlawen nga ugesan dagiti letra iti sarita a mangiladawan kadagiti ladawan. Mabalin nga adda nasursurok ngem maysa a sarita para iti maysa a ladawan. Markaan amin dagiti sarita para iti ladawan.

UNIT III

MOVING IN AND EATING OUT

PREVIEW

Adda dua a kangrunaan nga aramidem ditoy maikatlo a paset iti libro. Iti umuna ket isu iti panagadalmo nga agbasa ken agbilin manipud iti maysa a listaan dagiti makmakan a para Amerikano. Iti maikadua ket isu iti panagadalmo nga agbasa kadagiti anunsio dagiti laklako nga adda iti warnakan. Adda dagiti naisangsangayan a sasao nga adalem para kadagitoy nga araramid.

Adda met dagiti babasaen a "cloze" maipanggep iti panagakar iti sabali a siudad ditoy maikatlo a paset ti libro.

Vocabulary Translations

Reading 3

a lot more - adadu pay

autobody job - trabaho nga agtarimaan kadagiti bagi ti luglugan

family /fă̆m'ə-lĕ̄/ n pamilia

moved to - nagalis (ti pagtaengan a balay)

owns /ōns/ v 3rd per sing kukua

soon /sōōn/ adv iti mabiit ; dagus

Reading 3A

applied for - nagkiddaw iti (saad) ; nagsapul (ti pagtrabahuan)

as an autobody repairman - kas maysa nga agtartarimaan ti lugan

custodian /kŭ̆s-tŏ̄'dē̄-ən/ n para dalus ken para bantay iti maysa a lugar a patakder

employees /ĕ̆m-ploi'ēs/ n pl of employee dagiti trabahador

owner /ōn'ər/ n ti akinkukua

residents /rĕ̆z'ə-dənts/ n pl of resident dagiti tao nga agtaeng ti ; ti agyan

since /sĭ̆ns/ conj ta ; gapu

Reading 4

behind /bĭ̆-hĪnd/ prep iti likudan ; ilungalong

in five minutes - iti uneg ti singko (lima) a minutos

manager /mă̆n'ĭ̆j-ər/ n mangiturturong

order /ôr'dər/ n bilin (a kanen iti restawran)

savings account - panagurnong iti bangko

shopping center - tiendaan

was ready to - nakasaganan nga..

Reading 4A

cross /krôs/ v agballasiw (iti kalsada)

left /lĕft/ adj katigid ; akinkanigid

million /mĭl'yən/ n laksa

pick up - gumatang

pockets /pŏk'ĭts/ n pl of pocket bulsa

thanked /thăngk/ v pt nagyaman

various /vâr'ē-əs/ adj nadumaduma

was advised - nabalakadan ; napatigmaanan

Opunui Restaurant Menu Terms

bacon /bā'kən/ n tusino ; taba ti baboy

baked /bākt'/ v pt nahurno

black coffee - kape nga awan gatasna wenno asukarna

calorie counter special - makmakan a saan a makapalukmeg-
nababa dagiti "calorie"na

cereal /sîr'ē-əl/ n makmakan kas dagiti bagas ken mais

choice /chois/ n pili

coffee cake /kô'fē kāk/ n mamon wenno tinapay

corn flakes /kôrn flāks/ n makan a kas maregmeg ti mais

cornmeal mush - tinapay a naaramid iti tuyo ti mais

Danish /dā'nĭsh/ adj tao nga taga-Denmark

egg /ĕg/ n itlog

fill /fĭl/ v punuen ; ikkan iti nagyan

French /frĕnch/ adj tao nga taga-Pranses

fresh /frĕsh/ adj sadiwa ; kappuros

frosted flake - naasukaran a maregmeg ti mais (maysa a kita
iti makan)

granola /grăn'ō'lə/ n makmakan a bukel ti bagas wenno mais

grape /grāp/ n ubas

grapefruit /grāp'frōōt/ n lukban ; kahel ; sua

guava /gwä'və/ n bayabas

ham /hăm/ n hamon

homemade /hōm'mād/ adj naaramid wenno naisagana ken naluto iti balay

hot cake - bibingka

links /lĭngks/ n pl of link agkakasilpo (kas dagiti lungganisa)

jam /jăm/ n naluto a tubbog iti bunga a kas dulse

keiki /kĕ'Ĭ-kē/ n Hawaiian word ubing

lychee /lī'chē/ n maysa a kita iti bunga a kas lansones

malasadas /mă'lă'să-dəs/ n Hawaiian word tinapay nga naluto iti mantika

manapua /măn'ə'pōō'ə/ n Hawaiian word siopao

mango /măng'gō/ n mangga

menu /mĕn'yōō/ n listaan dagiti kanen nga adda iti restawran

muffins /mŭf'ĭns/ n pl of muffin tinapay ; mamon

oatmeal /ōt'mēl/ n maysa a kita ti makan (trigo)

omelet /ōm'lĭt/ n naprito nga itlog

omelet with cheese - naprito nga itlog nga adda laokna a keso

ono /ō'nō/ adj Hawaiian word naimas

opu /ŏ'pō/ n Hawaiian word tian ; buksit

pancakes /păn'kāks/ n pl of pancake bibingka

papaya /pə-pă'yə/n papaya

pasion fruit - maysa a kita ti bunga

pineapple /pīn'ăp-əl/ n pinya

pineapple spears - naiwa-iwa a pinya

pork /pôrk/ n karne ti baboy

pork filled - nasaleksekan iti karne ti baboy

rice krispies - maysa a kita iti makan a kas bagas nga adda asukarna

sausage /sô'sĭj/ n suriso ; lungganisa

side orders - dagiti bilin a kanen iti restawran a saan a kompleto

steak /stāk/ n karne (ti baka)

steam /stēm/ n alibungabong ; asok ti agburburek a danom

syrup /sûr'əp/ n arnibar

tender /tĕn'dər/ adj nalutneng (ti panakalutona)

toast /tōst/ n tosta

tomato /tə'mā'tō/ n kamatis ; tamatis

waffle /wŏf'əl/ n bibingka

weight watchers - dagiti agpakpakuttong

wheaties /hwēt'ēs/ n trigo (maysa a kita ti makan)

whipped butter with syrup - nabatir a mantikilya nga adda arnibarna

whipped cream - nabatir a gatas

whole /hōl/ adj sibubukel ; ti isu amin

wiki-wiki /wĭ'kĭ-wĭ'kĭ/ adj Hawaiian word napardas

Reading Newspaper Ads

advertisements /ăd'vər-tĭz'mənts/ n anunsio

ad /ăd/ n anunsio

available /ə-vā'lə-bəl/ adj mabalin a gunoden ; maawat

bargains /bär'gĭns/ n pl of bargain tawar ; pangipalaka kadagiti laklako

blue collar - dagiti saad wenno trabaho a nadagsen

care /kâr/ v annadan ; aywanan

casuals /kăzh'ōō-əls/ n dagiti kawwes a para inaldaw

concern /kən-sûrn/ v agngayangay ; maseknan

continues /kən-tĭn'yōōs/ v 3rd per sing agpatuloy

dress shoes - sapatos a para pasiar wenno padaya

honored /ŏn'ərd/ v passive bigbigen ; itan-ok

inflationary /ĭn-flā-shə'nĕr'ē/ adj panagbaba ti pateg ti kuarta

items /ī'təms/ n pl of item banbanag

limited supply - adda naananay a kasapulan

master charge - maysa a wagas iti panagutang

overalls /ō'vər-ôlz/ n pl of overall kawwes a para trabaho

plenty of - adu nga

quality work - nasayaat nga aramid (trabaho)

regularly priced - sigsigud ti pategna

safety /sāf'tē/ n pannakaisalakan ; pannakaaywan

sneeze /snēz/ v agbaen

tools /tōōls/ n pl of tool rimienta

unbelievably /ŭn'bĭ-lē'və-blē/ adv di-nakapatpati

work clothes - kawwes a para trabaho

Miscellaneous Translations

Tr1 (COMPREHENSION)

Basaen dagiti sumaganad nga ababa a salaysay ken sungbatan dagiti saludsod kalpasan iti tunggal maysa a salaysay. Dagiti sungbat para kadagiti saludsod ket masarakan dita listaan ti makmakan para iti Opunui Restaurant.

UNIT IV

SAVING, NAMING, LOOKING, AND RENTING

PREVIEW

Adda dagiti tallo nga kangrunaan a paset iti maikapat a leksion.

Dita umuna a paset ket adalem no kasano iti panagurnong idiay bangko. Adalem no kasano a basaen dagiti pormas a masapulmo nga pirmaan no mangideposítoka iti kuarta idiay bangko. No malpasmon daytoy a paset iti leksion masapul a kabaelam iti agdeposito iti kuarta idiay bangko wenno iti kompania a pagurnongan ken pagutangan.

Dita maikadua a paset iti daytoy a leksion, adalem maipanggep kadagiti nagnagan nga Amerikano ken no kasano nga usaren dagiti Ingles a sasao nga pangawag (iti sabali a tao).

Dita met maikatlo a paset ket adalem no kasano ti agsapul iti balay a maupaan. Adalem no kasano ti agbasa kadagiti anunsio para kadagiti maupaan a balbalay, ken adalem dagiti naisangsangayan a naipaababa a sasao ken sasao nga usaren dagiti tattao kadagiti anunsio nga adda iti warnakan (diaryo).

Vocabulary/Phrases

Reading 5

account /ə-kount/ n ti naurnong wenno nautang (iti bangko)

deposit /dĭ-pŏz'ĭt/ v agurnong ; agdeposito (ti kuarta)

part-time job - trabaho nga saan a naan-anay a walo nga oras ti maysa nga aldaw wenno uppat a pulo nga oras iti uneg ti maysa nga lawas

put /pŭt/ v ikabil

Reading 5A

as soon as - iti mabiit

convenient /kən-vēn'yənt/ adj nanam-ay ; nasayaat

in order to - tapno

joint /joint/ adj nagkaddua

joint savings account - urnong a nagkadduaan (ti dua a tao)

paycheck /pā-chĕk/ n sueldo ; ganar (a tseke)

receiving /rĭ-sēv'ĭng/ v prp aw-awaten

single account - urnong (wenno utang) ti maysa a tao laeng

Signature Card Information

abbreviation /ə-brē'vē-ā'shən/ n naipaababa a sao

accurately /ăk'yər-ĭt'lē/ adv awan kurang wenno riro

amount /ə-mount/ n pakadagupan ; dagup

birthplace /bûrth'plās/ n lugar a nakayanakan

business /bĭz'nĭs/ n pangngedan ; negosyo

corresponds to - makipada iti ; pumada iti

deliver /dĭ-lĭv'ər/ v alaen sa iyawat

maiden name - nagan idi balasang

marriage /măr'ĭj/ n panagasawa ; panagkasar

surname /sûr'nām/ n apelyido

swiftly /swĭft'lē/ adv nadaras ; napardas

too old to work - lakay wenno nataengan unayen nga agtrabaho

zip code - numero iti distrito wenno purok nga yan ti pagtaengan

Reading 6

cheapest /chēp'əst/ adj superl of cheap kalakaan

drapes /drāps/ n pl of drape kurtina

dryer /drī'ər/ n makina a pangpamagaan dagiti kawkawwes

furniture /fûr'nə-chər/ n alalikamen ti bálay

kinds /kīnds/ n pl of kind kita ; klase

kitchen appliances - aruaten wenno alikamen a para kusina

laundromats /lôn'drə -măts/ n pl of laundromat lugar a paglabaan ken pangpamagaan dagiti kawkawwes

partly-furnished /pärt'lē-fûr'nĭshd/ adj naikkan ti sumagmamano nga alalikamen (iti balay)

refrigerator /rĭ-frĭj'ə-rā'tər/ n pagidulinan ken pangpalamiisan kadagiti makmakan tapno saan a madadael wenno mabangles

renter /rĕnt'ər/ n ti agup-upa

unfurnished /ŭn'fûr'nĭshd/ adj awan alalikamenna

Reading 6A

cause /kôz/ v pakaigapuan

considered /kən-sĭd'ərd/ v pt;pp imutektekan ; utuben

contain /kən-tān/ v naglaon ; laonen

cost /kôst/ v agpateg

electricity /ĭ-lĕk'trĭs'ə-tē/ n kuriente

exclusive /ĕks-klōō'sĭv/ adj nalaksid ti sabali ; saan a mairaman ; isisu laeng

factor /făk'tər/ n kangrunaan a maaramat

generally /jĕn'ər-əl'ē/ adv iti sapasap ; iti kaadduan

household /hous'hōld/ n sangakabbalayan

i.e. (id est. = that is ; that is to say) - dayta ket ; kas iti

include /ĭn-klo͞od/ v iraman ; ikadua

kitchenette /kĭch'ə-nĕt/ n (bassit a) kusina

landlord /lănd'lôrd/ n agtagikua ti balay wenno daga

locality /lō-kăl'ə-tē/ n purok ; lugar

premises /prĕm'ĭs'ĭs/ n pl of premise lugar nga yan ti balay

raise /rāz/ v ipangato ; ipangina (ti pateg)

rental fee - iti bayad nga upa

sink /sĭngk/ n lababo ; baniera (pagdiram-osan)

shower stall - pagdigusan wenno banyo

studios /st'y'o͞o'dē-ōs/ n pl of studio dagiti babassit a kuarto a maupaan nga awan iti solo a kuartona a pagturogan

supply /sə-plī/ v ikkan (ti kasapulan)

toilet /toi'lĭt/ n kasilyas

utilities /yo͞o-tĭl'ə-tēs/ n pl of utility dagiti kasapulan iti balay kas dagiti danum, kuriente wenno gas

Miscellaneous Translations

Tr1 (COMPREHENSION)

Basaen dagiti sumaganad nga impormasyon ken suratan iti kard a pagpirmaan (Signature Card) nga adda iti sumaruno a panid para kada Randy ken Nancy Lee. Kalpasanna, suratan met ti maysa pay a kard para kenka.

Tr2 (COMPREHENSION)

Basaen dagiti sumaganad nga impormasyon ken suratan iti kard a pagpirmaan (Signature Card) nga adda iti sumaruno a panid para kada Randy ken Nancy Lee. Kalpasanna, suratan met ti maysa pay a kard para kenka.

Tr3 (CULTURAL EXPLORATION)

INTRODUCING YOURSELF AND BEING INTRODUCED

Ammom nga iyamammo dayta bagim itan. Iti mabiit, maadalmo nga iyamammo ti sabali nga tao. Daytoy ket maysa a paset iti Ingles nga adda annurotenna; isu ti panangiyulom no kasano nga iyamammo iti bagim ken ti sabali nga tao. Ita, masapul nga asaasem ti panangiyam-ammo ti bagim ken ti sabali inggana't maaramidmo daytoy iti nasayaat ken nasayud. Iti kangrunaan a paset iti panangiyam-ammo ket iti panangbalikas a nalawag kadagiti amin a nagan.

NAMES

Kaaduan kadagiti Amerikano ket adda tallo a paset iti naganda--ti umuna a nagan, ti akintengnga a nagan ken iti maudi a nagan wenno apelyido.

Iti umuna a nagan ket isu iti pangawag kadagiti gagayyem tayo. Isu iti nagan nga umuna nga ibaga no iyamammo ti bagitayo. Adu dagiti umuna a nagnagan nga Ingles. Masansan nga iti anak a lalaki ket kapada iti nagan ti amana. Masansan met nga iti anak a babai ket nainaganan ti nagan ti inana. Agpadpada iti nagan ti anak a babai ken ti inana.

Iti middle name ket isu iti nagan nga adda iti nagbaetan ti umuna a nagan ken ti apelyido. Masansan a saan tayo nga usaren daytoy a nagan malaksid no agpirmatayo kadagiti nainkalintegan a kasuratan. Adu dagiti agusar laeng ti umuna a letra ti akintengnga a naganda. Kas pangngarigan, ni Mary Anne Jones ket agpirma iti Mary A. Jones. Ti umuna nga letra iti akintengnga a naganna ket A.

Iti maudi a nagan ket isu iti apelyido. Dagiti ubbing nga Amerikano ket kaaduan nga agusar iti apelyido ti amada. Ti naasawaan a babai ket masansan nga agusar iti apelyido ti lakayna. Saanna nga usaren iti apelyidona idi balasang. Kas pangngarigan, ni Robert Allen Jones ket pakasaranna ni Mary Jane Smith. Agbalinda nga Mr. ken Mrs. Robert Allen Jones. Iti nainkalintegan a naganna ket agbalin a Mary Jane Jones. Iti naganna idi balasang ket Smith. Iti apelyido ti babai a balasang sakbay a maasawaan ket isu iti maiden name. (Adda dagiti sumagmamano a babbai nga Amerikano a naasawaan nga agusar iti naganda (apelyido) idi balasangda pay laeng.)

Iti nainkalintegan a nagan ket isu iti umuna, akintengnga ken maudi a nagan. Dagiti umuna ken akintengnga a nagan ket maawagan a naited a nagan no maminsan. Naawagan daytoy a naited a nagnagan (given names) gapu ta dagiti nagannak ket isuda ti nangpili ken nangited kadagitoy a nagnagan. Ti maudi a nagan ket isu ti maawagan nga apelyido (surname). Iti kompleto a nagan ket isu ti nainkalintegan a nagan.

INITIALS

Dagiti initials ket isu dagiti umuna a letra iti naited a nagan ken ti apelyido. Kas pangngarigan, ti Mary Anne Jones ket agbalin nga MAJ. Dagiti dadduma a tattao, kaaduan ket lallaki, ket agusar kadagiti umuna a letra ti nagan a kas naganda. Kas pangngarigan, iti agnagan iti Billy Joe ket mabalin a maawagan iti BJ. Masansan met nga usaren dagiti umuna a letra ti nagan no ti pagsasaritaantayo ket maipanggep dagiti dadduma a Presidente. Kas pangngarigan, FDR (Franklin Delano Roosevelt), JFK (John Fitzgerald Kennedy) ken LBJ (Lyndon Baines Johnson).

NICKNAMES

Iti birngas (nickname) ket maysa a nagan nga usaren iti saad ti nainkalintegan a naganmo. No dadduma dagiti nagannak ket birngasanda dagiti annakda iti kastoy a nagnagan. Kas pangngarigan, iti ubing nga agnagan iti William ket mabirngasan iti Bill. Iti babai nga agnagan iti Elizabeth ket mabirngasan iti Liz.

No dadduma dagiti birngas ket makaibaga iti langa wenno kita iti tao. Ngem saan nga ipanagan dagiti nagannak dagitoy a klase ti nagnagan kadagiti annakda. Masansan a dagiti ubbing ti mangbirngas ti tunggal maysa kadakuada. Kas pangngarigan, ti ubing a lalaki nga kas amarilio ti buokna ket mabalin a maawagan iti Cotton (kapas); wenno iti ubing a nakuttong unay ket mabalin a maawagan iti Slim (nakuttong). Dagitoy a birngas, no maminsan ket saan a nasayaat. Kas pangngarigan, iti tao nga nakaanteohos ket mabalin a maawagan iti Four-Eyes (uppat ti matana); wenno iti tao a nalukmeg ket mabalin a maawagan iti Chubby wenno Fatso (lukmeg wenno balkat).

Dagitoy dagiti sumagmamano a nagnagan nga Amerikano nga ipanagan dagiti nagannak kadagiti annakda.

Girls		Boys	
legal name	nickname	legal name	nickname
Abigail	Abby	Alfred, Alvin	Al

Girls		Boys	
legal name	nickname	legal name	nickname
Barbara	Barb	Arthur	Art
Cynthia	Cindy	Andrew	Andy
Deborah	Debbie	Donald	Don
Elizabeth	Liz, Beth, Betty	David	Dave
Janice	Jan	Edward, Edwin	Ed
Janet	Jan	Franklin	Frank
Jennifer	Jinny, Ginny	Henry	Hank
Judith	Judy	Harrison	Harry
Katherine	Kay, Kathy, Kate	James	Jim, Jimmy
Margaret	Marge, Margie	Jonathan	John, Johnny
Nancy	Nan	Kenneth	Ken
Patricia	Pat, Patty	Michael	Micky, Mike
Suzanne	Sue, Suzy, Suzie	Jeffrey	Jeff
Susan	Sue, Suzy, Suzie	Patrick	Pat
		Robert	Rob, Bob
		Ronald	Ron, Ronnie
		Steven	Steve
		Randolph	Randy
		Randal	Randy
		Richard	Rick, Rich, Dick
		Samuel	Sam, Sammy
		Terrence	Terry
		Terrance	Terry
		Thomas	Tom, Tommy
		Matthew	Matt
		Victor	Vic
		William	Bill, Billy
		Theodore	Ted, Teddy

TITLES

Iti panangiyam-ammo, adu dagiti tao nga saan nga agusar iti titulo kadagiti nagnaganda. Nupay kasta, no dammom iti makiyam-ammo iti nataengan a tao, maysa nga superbisor wenno maysa nga maestra, nasayaat ti agusar kadagiti titulo.

Mairaman dagiti apelyido kadagiti titulo a pangawag. Kas pangngarigan, ni Mary Lee ket Mrs. Lee no adda asawana. Miss Lee no balasang isuna. Ms. Lee no daytoy ti kayatna a pangawag kenkuana wenno no saan mo nga ammo no naasawaan wenno balasang isuna. Mary isuna no isu ket maysa a gayyem, wenno katawenam, wenno maysa nga ubing isuna. Saan nga awagan isuna iti Miss Mary, Mrs. Mary wenno Ms. Mary.

Adda sumagmamano a babbai a mangururnos iti buok nga agusar iti Miss kadagiti umuna a naganda no manarimaan

nga agtrabtrabahoda. Ket no kastoy ti usarenda a pangawag, mabalinmo nga usaren iti Miss ken ti umuna a naganda. Ngem nupay kasta, saan a masapul nga awagam ti sabali a tao iti kastoy a pangawag. Saan met a narusanger nga awagam iti maestra iti Miss Mary, ngem saan a nasayaat ken gangannaet daytoy.

Ti titulo para ti lalaki ket Mister (Mr.). Awan ti naitudo a titulo nga Ingles para kadagiti lallaki nga naestaduan wenno baro. Narusanger iti panangawag kadagiti lallaki iti Mister no saan nga usaren ti apelyido. Ni Jim Johnson ket Mr. Johnson wenno Jim no isuna ket katawenam, gayyemmo wenno maysa nga ubing. Saan nga awagan isuna iti Mister laeng.

No saanmo nga ammo iti apelyido ti maysa a lalaki, mabalinmo nga awagan isuna iti sir. Usaren iti sir a saan nga iraman ti apelyido. Masansan nga usaren iti sir kadagiti lallaki a natataengan ngem datayo wenno kadagiti addaan nangato a saad wenno rangko. Masansan nga agusar dagiti serbidor, serbidora ken eskribiente iti sir para kadagiti kliyenteda. Saan nga usaren iti sir para kadagiti nagnagan:

Sir Cruz
Sir Johnson
Sir Charles — mabalin nga usaren daytoy para kadagiti tao nga naarian. (BrE = Ingles iti Britania)

SHAKING HANDS

Makilamanoka iti akinkanawan nga ima. Dagiti tattao ket masansan a makilamanoda no makiam-ammoda. Aglinnamano dagiti lallaki no damoda ti makiam-ammo. Aglinnamano dagiti lallaki maipapan iti panagkakadua wenno negosyo uray no agamammodan. Dagiti agkagayyeman unay ket aglinnamanoda no saanda a nagkita iti nabayag a tiempo, mabalin nga dua wenno tallo a bulan. Saanmo a lamanuen iti maysa a tao kalpasan a maamammom isuna no agkikita kayo iti inaldaw.

Makilamano dagiti babbai no kayatda. Kaaduanna dagiti lallaki ket saanda nga iyawat iti imada malaksid no iti babai ti umuna nga mangiyawat ti imana.

EYE CONTACT

Kasapulan iti panagkinnita iti panangiyam-ammo. Daytoy iti panangkita kadagiti mata iti tao a kasarsaritam. No ibagam iti nagan iti maysa a tao nga iyamammom, masapul a kitaem isuna.

BODY SPACE

Amin a kultura ket addaan maysa a kaadayu iti bagi a suroten dagiti agsasarita a tattao. Saan a naisuro daytoy maipanggep iti ugali--ngem maadal daytoy a di-mapupuotan.

Dagiti Amerikano ket agtakderda iti nagbaetán iti dua wenno tallo a dapan no agsasaritada. Padasenyo nga paliiwen dagiti Amerikano no agsasaritada. Makitam ti kaadayu ti bagida no agsasaritada.

Tr4 (COMPREHENSION)

Directions: No iti sarita ket pudno, isurat iti "T" dita law-ang. No iti sarita ket saan a pudno, isurat iti "F" dita law-ang.

Tr5 (READING ABBREVIATIONS)

Directions: Adda ditoy dagiti sumagmamano a naipaababa a sasao nga mabalin a masarakan dita anunsio a paset iti warnakan. Padasen a pudtuan ti kaipapanan dagitoy naipaababa a sasao. Dagiti kaipapanan dagitoy (wenno sungbat) ket adda iti libro a pagkitaan kadagiti sungsungbat para kadagiti pagasaasan ditoy a libro. Mangitugot iti maysa a warnakan (diaryo) nga umay iti klase ken padasen no kabaelam a sapulen dagitoy a naipaababa a sasao nga adda iti anunsio a paset iti diaryo.

UNIT V

MADE-TO-MEASURE

PREVIEW

Maadalmo ditoy maikalima a paset iti leksion dagiti dadduma pay a banbanag maipanggep iti panagrukod nga agusar kadagiti rukod a dapan (feet) ken pulgada (inches). Asaasem iti panagrukod iti uneg ti balay a pagtaengan. Rukodem iti maysa nga naipabassit a modelo iti balay. Ket iti kasta, agusarka kadagiti rukod a pulgada a mangrukod kadaytoy a modelo iti balay. Kalpasanna, baliwam dagiti rukod a pulgada tapno agbalin a rukod a para dapan tapno maalam iti husto a rukod ken kadakkel ti daytoy a balay.

Adalem met pay ditoy a paset iti panagbasa kadagiti anunsio dagiti alalikamen a mailako. Adda dagiti naidumduma a sasao para kadagiti anunsio ti alalikamen. Adalem nga awaten dagitoy a sasao bayat iti panangaramidmo kadagiti pagasaasan nga adda ditoy a leksion.

No malpasmon daytoy a leksion, masapul a kabaelam ti:

1. Agrukod iti maysa a kuarto nga agusar kadagiti pulgada, dapan ken yarda.

2. Agrukod iti naipabassit a modelo iti balay ken mangbaliw kadagiti rukod a pulgada nga nausar a nagrukod kadaytoy a modelo tapno agbalin a rukod a para dapan.

3. Mangipatarus kadagiti naipaababa a sasao ken dagiti naidumduma a sasao nga adda iti anunsio para kadagiti alalikamen a mailako.

Vocabulary/Phrases

Reading 8

bunk bed /bŭngk bĕd/ n maysa a kita iti katre wenno kama

carpet /kär'pĕt/ n aplag iti salas wenno kuarto

chairs /chârs/ n pl of chair tugtugaw

children /chĭl'drən/ n pl of child ububbing ; annak

couldn't /kŏŏd'ənt/ v "could not" saan a mabalinan

decide /dĭ-sīd/ v ikeddeng

dressers /drĕs'ərz/ n pl of dresser tokador ; pagidulinan ti kawkawwes nga adda sarmingna

equalled /ē'kwəld'/ v pt kapadpada ; pumada

expensive /ĕk-spĕn'sĭv/ adj nangina

family /făm'ə-lē/ n pamilia

five-piece dinette set - lamisaan a panganan nga adda uppat a tugawna

garage sale - panaglako kadagiti babanag wenno alalikamen iti balay iti uneg ti garahe

lamps /lămps/ n pl of lamp lampara ; pagsilawan

lanai sale - panaglako kadagiti banbanag wenno alalikamen iti balay iti uneg ti balkonahe

less important - saan unay a kasapulan

list /lĭst/ n listaan

living room /lĭv'ĭng rōōm/ n salas

looked for - sapulen ; biruken

measured /mĕzh'ərd/ v pt rinukod ; sinukat

necessary /nĕs'ə-sĕr'ē/ adj kasapulan ; masapul

needed /nēd'ĭd/ v pt masapul

pieces /pēs'ĭs/ n pl of piece pedaso

queen-size bed - dakkel a katre a mabalin a para dua wenno tallo nga tao

right-sized - husto a kadakkel wenno kabassit

rooms /rōōms/ n pl of room dagiti kuarto, siled

sales /sālz/ n pl of sale panaglako ; tagilako ; benta

scale drawing - naipabassit a ladawan iti balay ; maysa a plano iti balay

sofa /sō'fə/ n sopa

store /stôr/ n tiendaan

tape measure - banag a pagrukod

themselves /thĕm'sĕlvz/ pron pl kadakuada met laeng

trundle bed - maysa a kita iti katre nga adda ligayna ken mabalin nga ipasirok iti sabali met a kama.

used /yōōzd/ adj nausaren ; daan ; segunda-mano

wanted /wŏnt'ĭd/ v pt kinayat ; nasapul

wrote /rōt/ v pt sinurat ; naisurat

Reading 8A

could /kŏŏd/ v pt of can mabalin

easier /ē'zē-ər/ adj comp of easy nalaklaka

essential /ĭ-sĕn'shəl/ adj kangrunaan ; kasapulan

finally /fī'nəl'ē/ adv kamaudiananna

floor plan - plano iti balay

handy /hănd'ē/ adj nalaka nga aramaten ; adda ti asideg

help /hĕlp/ n tulong ; saranay ; badang

items /ī'təms/ n pl of item banbanag

make up their minds - ikeddeng iti kapanunutan ; disidiren

master bedroom - kadakkelan a kuarto iti balay

most /mōst/ adj ti kaaduan ; ti kadakkelan

searched /sûrchd/ v pt nagbirok ; nagsukimat

select /sĭ-lĕkt/ v pilien

space /spās/ n naitudo a yan ; law-ang

spend /spĕnd/ v aggasto ; agbusbus ; agpalabas

(to) store /stôr/ v idulin ; ipenpen

thought /thôt/ v pt nagpanunot ; pinanunot

wait /wāt/ v aguray

Reading Classified Ads

AA Simons /sĭ'mǝns/ n nagan iti kompania nga agararamid kadagiti kudson dagiti katre

beauty rest - panaginana wenno panagturog tapno sumayaat wenno pumintas iti langa

bedroom suite - dagiti agkakaasmang wenno agkakaparis nga alalikamen iti kuarto

chests /chĕsts/ n pl of chest baul ; tokador

couch /kouch/ n pagtugawan wenno pagiddaan

custom built - naipaaramid iti kayatan a plano wenno langa

Duncan Phyfe - marka wenno nagan dagiti alalikamen

excellent condition - kasayaatan a kondisyon wenno kasasaad (iti maysa a banag)

frame /frām/ n nakabuklan wenno balangkas iti maysa a banag

headboard /hĕd'bôrd/ n kayo wenno landok nga adda iti akinngato iti katre

heater vibrator - usaren a pagmasahe ken pangpapudot iti bagi

koa /kō'ǝ/ n maysa a kita iti kayo wenno tabla

love seats - bassit a sopa wenno tugaw a para dua a tao

maple /mā'pǝl/ n maysa a kita iti kayo

mattress /măt'rĭs/ n kudson wenno akinrabaw a parte iti katre

miscellaneous /mĭs'ǝ-lā'nē-ǝs/ adj nadumaduma (a banbanag)

naughahyde /nô'gä-hīd/ n nagan iti banag a kas lalat iti ayop

oak /ōk/ n nagan iti kayo

offer /ô'fǝr/ n iti pateg wenno presio nga itawar wenno idiaya

old like new - daan wenno segunda mano ngem kasla kabarbaro pay laeng iti kitana

rattan /răˊ-tăn/ n ratan - nagan iti kayo

rosewood /rōz'wo͝od/ n maysa a kita iti kayo wenno tabla

sertapedic /sûr'tə-pēˊdĭk/ n maysa a kita iti kudson wenno katre

solid /sŏl'ĭd/ adj sibubukel ken natibker

super firm - natangken, naintek, natibker unay

walnut /wôl'nŭt/ n maysa a kita iti kayo

waterbed /wôˊ'tər-bĕd/ n katre wenno kama nga agusar iti danum a para kudson

Reading 9

foot /fo͝ot/ n saka ; sangadapan

grandfather /grănd'făˊ'thər/ n lolo ; lelong

grandmother /grănd'mŭth'ər/ n lola ; lelang

grandparents /grănd'pâr'ənts/ n pl of grandparent dagiti apong wenno amma ken inna ti nagannak kenka

Guess what, grandpa.. - Pudtuam no ania, lelong..

maybe /măˊ'bēˊ/ adv nalabit

measured /mĕzh'ərd/ v passive rinukod ; sinukat

measuring /mĕzh'ər'ĭng/ n gerund panagrukod

metric system - maysa a wagas iti panagrukod maipapan iti metro

second grade - maikadua a grado (grade II)

tall /tôl/ adj natayag

taller /tôl'ər/ adj comp of tall nataytayag ; atatayag

traced /trāsd/ v pt of trace inugesan ; inugedan

visiting /vĭs'ĭt'ĭng/ v prp of visit sumarsarungkar

Reading 9A

equal /ēˊ'kwəl/ adj pumada ; agpada

explain /ĕk-splān/ v ilawlawag

getting confused - mariribuk

insists /ɪn'sɪsts/ v 3rd per sing ipilit ; ipapilit

standard measurements - iti sigud wenno naisigud a panagrukod

Miscellaneous Translations

Tr1 (MEASUREMENT EXERCISES)

Directions: Rukoden iti kabarbaro a balayda Lee. Usaren iti naipabassit a plano iti balayda nga adda ti immununa a panid.

Tr2 (MEASUREMENT EXERCISES)

2. Sumaren itan ti kaadu dagiti kuadrado a rukod para iti tunggal maysa (a kuarto). Tapno maammuam ti kaadu dagiti kuadrado para iti tunggal maysa a kuarto, paaduen (multiply) iti kaatiddagna (length) ken iti kaakabana (width).

UNIT VI

BUS CATCHING

PREVIEW

Ditoy a paset iti leksion, basaem maipanggep iti sistema ti bus a pagluganan iti Isla a Mahimahi. Bayat ti panangbasam kadaytoy a paset, adalem a basaen dagiti listaan nga iluluwas ken isasangpet dagiti bus ken adalem a basaen iti mapa ti siudad.

Adda met dagiti sasao a pangisaad (prepositions) kas dagiti through, into, to, from, ken between nga asaasem ditoy a paset.

Vocabulary/Phrases

Reading 10

a lot of money - adu a kuarta wenno pirak

all day - maysa nga aldaw ; iti agmalem

always /ôl'wāz/ adv kankanayon ; amin a panawen

breaking down - madaddadael ; maperdi

bought /bôt/ v pt, pp of buy ginatang

brings /brĭngs/ v 3rd per sing ikuyog ; iyeg

brought /brôt/ v pt, pp of bring nangikuyog ; nangitugot

buy /bī/ v gumatang

buying /bī'ĭng/ v prp of buy gumatgatang

children /chĭl'drən/ n pl of child dagiti ubbing

cost /kôst/ n pateg ; bayad

decided /dĭ-sī'dĭd/ adj nakasagana ; situtulok

expensive /ĕk-spĕn'sĭv/ adj nangina

high school - nangato a pagadalan

houses /hous'ĭs/ n pl of house dagiti balbalay

in the mornings, afternoons - iti bigat wenno malem

needed /nēd'ĭd/ v pt, pp of need masapul ; kasapulan

old /ōld/ adj daan ; nabayagen ; nausaren

renting /rĕnt'ĭng/ v prp of rent agup-upa

runs from ___ to ___ - agtartaray wenno agbibiahe manipud ___
inggana't ___

students /s/t/yōō'dənts/ n pl of student dagiti estudiante

system /sĭs'təm/ n urnos ; ayus

takes home - iyawid

through /thrōō/ prep babaen iti ; gapu ti

used /yōōzd/ adj nausaren ; daanen ; segunda mano

visits /vĭs'ĭts/ v 3rd per sing sarungkaran ; bisitaen

workers /wûrk'ərs/ n pl of worker dagiti trabahador

Reading 10A

between /bĭ-twēn/ prep nagbaetan iti, ti

housing area - lugar wenno yan dagiti balbalay a pagtaengan

voted /vōt'ĭd/ v pt, pp of vote bimmutos ; nagbutos

Reading 11

agreed /ə-grēd/ v pt, pp of agree tumunos ; kumananong

city-wide - para iti aglawlaw ti siudad

discussion /dĭs'kŭ'shən/ n pagsasaritaan ; paglilinnawagan

during /d/y/ōōr'ĭng/ prep kabayatan ti ; bayat

easy /ē'zē/ adj nalaka

figure out - patta-pattaen ; sumaren

go back and forth - agsubli-subli

had to - masapul a/nga

island-wide - para iti aglawlaw ti isla

lots of - adu nga

routes /rōōts/ n pl of route daldalan ; pagnaan

said /sĕd/ v pt, pp of say imbaga ; sinao

shop /shŏp/ v aggatang ; makitienda

should /shŏŏd/ v pt of shall rumbeng ; maitutop

so /sō/ adv ngarud ; iti kasta

take the bus - aglugan iti bus

that is - dayta ket

those /thōs/ pron pl of that dagita

travels /trăv'əls/ v 3rd per sing agbiahe ; agbaniaga

wanted /wŏnt'ĭd/ v pt, pp of want kayatan

weekday /wēk-dā'/ n dagiti aldaw manipud Lunes inggana't Biernes

Reading 12

airport /ăr'pŏrt/ n sangladan dagiti eroplano

also /ôl'sō/ adv met ; pay

blocks /blŏks/ n pl of block bloke

build /bĭld/ v agbangon ; agpatakder

businesses /bĭs'nĭs-ĭs/ n pl of business pangngedan ; pagsapulan

bus terminal - istasyon dagiti lugan (bus)

catch a bus - aglugan iti bus

company /kŭm'pə-nē/ n kompania a pagtrabahuan

edge /ĕj/ n igid ; murdong

end /ĕnd/ n pagtungpalan ; murdong

finally /fī'nəl'ē/ adv kamaudianan

garage /gə-räzh/ n garahe

happy /hăp'ē/ adj naragsak

merchants /mûr'chənts/ n pl of merchant agtagtagilako

near /nĭr/ adj asideg

north /nôrth/ n amianan

of course - ket wen ; agpayso dayta

owners /ōn'ərz/ n pl of owner ti akinkukua

residents /rĕz'ə'dənts/ n pl of resident dagiti agtaeng, agyan

ride /rīd/ v aglugan

several /sĕv'ər-əl/ adj sumagmamano ; nadumaduma

spa /spä/ n lugar a pagdigusan

stop /stŏp/ v agsardeng

suburb /sŭb'ərb/ n kabangibang iti ili wenno siudad

turn /tûrn/ v aglikmot ; agsikko ; agsubli

Bus Schedule

arrive /ə-rīv/ v sumangpet

destination /dĕs'tə-nā'shən/ n yan a papanan

east bound - agpadaya

effective /Ĭ-fĕk'tĭv/ adj mairugi into no..

fare /fâr/ n pilete ; bayad ti panaglugan

for further information - ti nayon a pakpakaammo

holidays /hŏl'ə-dāz/ n pl of holiday piesta ; bakasyon

leave /lēv/ v pumanaw ; umalis

one-way - maminsan laeng nga agpapan

Saturday /săt'ər-dā/ n Sabado

schedule subject to change without notice - dagiti listaan ket masukatan nga awan pakpakaammona

signs /sīns/ n pl of sign karatula

Sunday /sŭn'dā/ n Domingo

thru /thrōō/ prep babaen ti

transit company - kompania dagiti lugan

via /vī'ə/ prep pagnaan nga agpapan ti

west bound - agpalaud

Miscellaneous Translations

Tr1 (COMPREHENSION)

Basaen dagiti sumaruno a sarita. Lawlawen nga ugesan iti letra dagiti napili a sarita a natarus ken nalinteg a maibatay ti immununa a sarita. Daytoy a pakaitarusan ket saan a mabalin a panangulit iti umuna a sarita.

Tr2 (VOCABULARY)

No adda saanmo nga maawatan a sao kadagiti basbasaem, saanka nga agsardeng nga agbasa tapno agusar iti libro a diksionario, inggana't mapudtuam ti kaipapanan daytoy a sao. Masapul a basaem iti sarita nga yan daytoy a sao, kalpasanna, basaem ti sibubukel a sarita. Masansan a maawatam ti kaipapanan ti sao nga saanmo a masapul ti agusar iti diksionario.

Kas pangngarigan, kitaen ti umuna a sarita. Kitaen dagiti sao nga island-wide ken city-wide.

Ita, kitaen dagiti dua a sarita a mangrugi iti "That is." No makitam daytoy a sao "That is", maamwam nga adda sumaruno a pakailawlawagan ti maysa a banag wenno sarita.

> One bus is an island-wide bus. That is, one bus travels between Poi City and Tamarind City.
>
> One bus is a city-wide bus. That is, one bus travels in Tamarind City.

Makitam nga adda maysa a sarita kalpasan ti "That is". Daytoy a sarita ket mangted iti nayon a pakaammo. No adda makitatayo a that is, maamwan tayo nga adda nayon a pakaammo nga sumaruno a mangtulong iti panangawat tayo iti immununa a sarita. Masansan nga adda dagiti nayon a sarita no adda maysa a narikut a sao tapno maawatan tayo iti kaipapanan daytoy a sao. Isu nga ituloymo iti panagbasam ken saanka nga agusar iti diksionario a mangkita ti kaipapanan ti sao tunggal makakitaka iti saanmo nga maawatan a sao. Padasem a pudtuan ti kipapanan dagitoy a sasao.

Tr3 (VOCABULARY EXERCISES)

Basaen dagiti sumaruno a sarita. Isurat ti kaipapanan dagiti naugesan a sasao. Saan nga agusar iti diksionario.

Tr4 (VOCABULARY)

Sapulen dagiti sumaganad a sao nga adda kadagiti salaysay. Basaen dagiti salaysay a pakakitaan kadagitoy a sao. Padasen a pudtuan ken ilawlawag ti kaipapanan dagitoy a sao nga saan nga agusar iti diksionario. Dagiti sarita a pagasaasan ket addaan nayon a pakaammo a mangtulong kenka.

Tr5 (VOCABULARY)

Dandani agpada iti pannakausar dagiti sao a catch ken take kadagiti immununa a sarita. Ti kaipapanan ti to catch a bus ket iti tiempo nga isasardeng iti bus ken ti ilulugan iti maysa a pasahero. Ti kaipapanan ti to take a bus ket iti panagbiahe wenno panaglugan ti bus.

Tr6 (LANGUAGE USE)

MORE PREPOSITIONS

into - iti uneg ti
through - babaen iti
from - manipud iti ; mangrugi iti
between - iti nagbaetan ; iti nagtengngaan

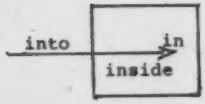

into - mangitudo iti tignay wenno garaw; no nalpasen daytoy a tignay wenno garaw, iti maysa nga tao wenno banag ket addan iti uneg (ti maysa a lugar wenno banag).

1. She is walking into the bank.
2. He is driving into the city.
3. They moved into an apartment.

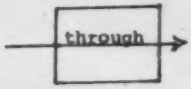

through - mangitudo iti tignay wenno garaw a saan nga agsardeng iti maysa a lugar.

1. The bus goes through the town. (The bus continues its journey.)
2. He walked through the park. (He continued walking.)
3. The car went through the window.

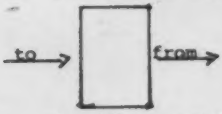

from - mangitudo iti adayu a tignay wenno garaw; iti from ket masansan nga usaren a kadua iti to.

1. Where are you from?
2. I'm from Korea.
3. The bus runs from Poi City to Tamarind City.
4. The letter is from her sister.
5. He traveled from Tamarind City to Poi City.

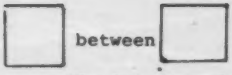

between - mangitudo iti maysa a lugar iti tiempo wenno law-ang (yan).

The bus travels between Poi City and Tamarind City.

Jake's bar is between the bakery and the auto supply company.

Tr7 (More Exercises With Prepositions)

Basaen dagiti sarita. Kitaen dagiti ladawan. Adda uppat a sarita para iti tunggal maysa a ladawan. Pilien amin dagiti sarita a mangsalaysay wenno makaibaga maipanggep ti ladawan.

UNIT VII

THE BANKING BLUES

PREVIEW

Ditoy maikapito a paset iti leksion, adalem dagiti banbanag maipanggep ti panagurnong ken panagusar ti tseke iti bangko. Adalem no kasano ti agdeposito iti kuarta kadagiti bangko wenno kompania a pagutangan. Adalem met no kasano ti mangiruar wenno mangala iti kuarta manipud iti naidulin wenno naurnong a kuarta idiay bangko wenno manipud iti kabukbukodam a tseke.

Asaasem met ditoy a paset iti panagbasa kadagiti kasapulan nga urnos ti sasao nga Ingles. Dagitoy nga urnos ti sasao ket kas kadagiti sumaganad:

Subject Randy	+	be-verb is	+	going going	+	to to	+	verb drive.	
Subject He	+	be-verb is	+	going going	+	to to	+	verb trim	the tree.
Subject They	+	be-verb were	+	going going	+	to to	+	verb talk.	

Maawagan dagitoy a pannakaurnos ti sasao iti "going to do".

Note:

subject - banag a saritaen wenno ammirisen
be-verb - (awan kaiyuluganna iti Ilocano)
going to - apan ; mapan (ag + pangited-anag (verb)
e.g. going to + drive = ag + maneho-agmaneho
verb - pangited-anag

Vocabulary/Phrases

Bank And Savings Forms

accompany /ə-kŭm'pə-nē/ v kuyogen ; danggayan ; kaduaen

account number - numero iti panagurnongan idiay bangko

acknowledge /ăk-nŏl'ĭj/ v bigbigen ; akuen ; ipudno

activity charge - bayad dagiti nausar a tseke (iti bangko)

coins /koins/ n pl of coin kuarta a de-plata ; sinsilyo

counter check - tseke iti bangko nga usaren a mangiruar iti dulin a kuarta

currency /kûr'ən-sē/ n kuarta ; pirak

deposit /dĭ-pŏz'ĭt/ n ti naurnong ; deposito

deposit to credit of - maideposito wenno maitinnag para ken..

detach /dĭ-tăch/ v isina ; ikkaten

endorsement /ĕn-dôrs'mənt/ n panangpirma ; panangbigbig

enter total deposit here - isurat ditoy ti amin a dagup iti maideposito

for banking entry - para iti bangko laeng

list items on reverse side - isurat wenno ilista dagiti banbanag dita likudan ti papel

memorandum /mĕm'ə-răn'dəm/ n sinuratan wenno surat a mangipalagip

new balance - ti udi wenno kabarbaro a natidda a kuarta ti bangko

non-negotiable /nŏn-nĭ-gō'shə-bəl/ adj di mabalin nga isukat wenno ited ti sabali

passbook /păs'book/ n libreta iti bangko

pay to the order of __ - ibayad para ken ni ___

payment /pā'mənt/ n bayad

retain /rĭ-tān/ v ibati a kukua

separately /sĕp'ə-rĭt'lē/ adv naisina ; naipusing

show address if changed since last transaction - isurat iti numero ti pagtaengan no nabaliwan manipud idi naudi a nagibangko

space for bank use only - law-ang a para usar laeng ti bangko

stub /stŭb/ n ti mabati a murdong iti tseke (wenno tiket)

transaction /trăn-săk'shən/ n panangasikaso ; panangaramid maipapan ti panagbangko

withdraw /wĭth-drô/ v iruar ; ikkaten ti naurnong a kuarta idiay bangko

withdrawal /wĭth-drô'əl/ n panangiruar iti kuarta manipud ti naidulin idiay bangko

Reading 13

acting /ăk'tĭng/ n gerund panagarte ; drama

baggy /băg'ē/ adj nalawa

cash a check - mangipasukat iti tseke

cigar /sĭ-gär/ n tabako

costume /kŏs't/y/ōōm/ n kawwes

gasps /găsps/ v 3rd per sing agal-al ; nabannog

getting angry - makapungtot ; makaunget

hobo /hō'bō/ n tao nga awan trabahona ken agalla-alla laeng

hobby /hŏb'ē/ n paggugustuan nga aramiden

ideas /ī'dē-əz/ n pl of idea dagiti kapanunutan ; balabala

monther-in-law - katugangan a babai

planning /plăn'ĭng/ n gerund panangigakat

play /plā/ n sarsuela ; pabuya

reaches /rēch'ĭs/ v 3rd per sing kauten

rehearsing /rĭ'hûrs'ĭng/ v prp of rehearse agasaas

relax /rĭ-lăks/ v aginana ; agaliwaksay

remembers /rĭ-mĕm'bərs/ v 3rd per sing malagip

replies /rĭ-plīs/ v 3rd per sing sumungbat

ridiculous /rĭ-dĭk'yə-ləs/ adj nakaang-angaw ; nakakatkatawa

runs down the street - agtaray iti kalsada wenno dalan

rushes /rŭsh'ĭs/ v 3rd per sing agdaras

shouts /shouts/ v 3rd per sing agikkis ; agpukkaw

signed /sĪnd'/ v pt of sign nagpirma

smelly /smĕl'ē/ adj naangot

studies /stŭd'ēs/ v 3rd per sing kitaen a nalaing

suddenly /sŭd'n-lē/ adv dimteng a di napakadaan

surprise /sər-prĪz/ v siddaawen

take (someone) out - awisen a mapan mangan wenno agbuya iti sine

teller /tĕl'ər/ n ti agsupsupli iti bangko

tonight /tə-nĪt/ adv ita rabii

wallet /wŏl'ĭt/ n pitaka

wearing /wâr'ĭng/ v prp of wear nakakawwes

wedding anniversary - anibersario iti kasar

wig /wĬg/ n pinggol ; pudos ; peluka

wrinkled /rĬng'kəld/ adj agkaretret ; di napirensa

Reading 14

angry /ăng'grē/ adj nakapungtot ; makagura

bakery /bā'kə-rē/ n panaderia

barber shop - barberia

choose /chōōz/ v agpili ; pilien

clean /klēn/ v dalusan

daughter /dô'tər/ n anak a babai

garage /gə'räzh/ n garahe iti lugan

(to) go fishing - apan agkalap

haircut /hâr'kŭt/ n pukis

jar /jär/ n harra ; botelya

mainland /mān-lănd/ n dakkel a bagi ti daga

mango tree - kayo iti mangga

(be) married - agasawa ; mangasawa

never /nĕv'ər/ adv ni kaanoman

owned /ōnd/ v pt of own kukua

(be) retired - nagsardeng ti saad ; saanen nga agtrabtrabaho

run (the bakery) - asikasuen (ti panaderia)

sit /sĬt/ v agtugaw

son /sŭn/ n anak a lalaki

think /thĬngk/ v agpanunut

trim /trĬm/ v pukisan ; gettengan

write /rīt/ v agsurat

Reading 14A

arrest /ə-rĕst/ v tiliwen ; ikabil ti imatang

Board of Health - Taripnong ti Salun-at

dad /dăd/ n informal tata ; tatang

faucets /fô'sĬts/ n pl of faucet gripo

fix /fĬks/ v tarimaanen ; simpaen ; urnosen

glare /glâr/ v mingmingan ; mulagatan

good grief - (maysa a pagsasarita)

mom /mŏm/ n informal nanang ; nana ; inang

original owner - ti damo wenno immuna nga akinkukua

rain check - tiket a mabalin nga usaren ti sabali nga aldaw

retired /rĬ-tīrd/ v pt of retire nagsardengen nga agtrabaho

sold /sōld/ v pt of sell inlako ; nailako

tomorrow /tə-mŏr'ō/ adv inton bigat wenno agsapa

wanna come? (want to come?) - kayatmo ti umay (sumurot)?

Miscellaneous Translations

Tr1 (BANK AND SAVINGS FORMS)

Asaasen a suratan dagiti pormas nga adda kadagiti sumaganad a panid. Kasapulan unay dagiti sasao a sumaganad. Makitam ken mabasam dagitoy a sasao kadagiti tseke ken pormas iti bangko.

Tr2 (Balancing a Checkbook)

Sungbatan ken suratan iti pormas nga adda iti sumaruno a panid. Usaren dagiti nailista nga impormasyon a nailista dita baba.

UNIT VIII

THE BIG CRUNCH

PREVIEW

Iti maikawalo a paset ket naglaon kadagiti banbanag maipanggep iti aksidente dagiti lugan ken iti panagtarimaan kadagitoy. Adalem ditoy a paset no kasano nga pattaan ken ammuen iti pateg ti panagpatarimaan kadagiti nadadael a kotse. Adalem dagiti naisangsangayan a sasao a kasapulan a mangsungbat iti pormas nga usaren nga agpatarimaan ti lugan.

Adalem met no kasano ti agbagkat ken agiyalis kadagiti nadagsen a banbanag a saanmo a mapasakitan ti bagim. Iti panagtrabaho nga agtarimaan kadagiti luglugan, mabalin a masapul nga agbagkatka kadagiti nadagsen a banbanag. Ket kasapulan unay nga ammom iti husto a panagbagkat kadagiti nadagsen a banbanag.

Ditoy maikawalo a paset ket maadalmo met dagiti Ingles a nagnagan dagiti nadumaduma a linea ken korte dagiti banbanag. Daytoy nga impormasyon ket makatulong kenka nga agbasa kadagiti bilbilin wenno panangiturong.

Vocabulary/Phrases

Reading 15

badly /bă̆d'lē̆/ adv nakaro unay (ti panakadadaelna)

bent /bĕ̆nt/ adj nakil-lo ; saan a nalinteg

brakes /brāk̆s/ n pl of brake preno (pangpasardeng iti lugan)

broken /brō̆k'ən/ adj nadadael ; naburak

bumper /bŭ̆mp'ər/ n salaknib ti auto

cannery /kă̆n'ər-ē̆/ n pagilataan kadagiti makmakan

carrying /kă̆r'ē̆'ĭ̆ng/ v prp of carry agaw-awit

checked /chĕ̆kd'/ v pt of check kinita

damaged /dă̆mĭ̆j/ v passive nadadael

dent /dĕ̆nt/ n kuppit ; lennek

fields /fē̆lds/ n pl of field taltalon

filled out - suratan a sungbatan

fixing /fĭ̆ks'ĭ̆ng/ n gerund panagtarimaan

frightened /frĭ̆t'nd/ adj nabutbutngan

got out (of his car) - dimsaag wenno rimmuar manipud iti auto

hit /hĭ̆t/ v dumungpar

hurt /hûrt/ adj masaktan ; madunor

labor /lā̆b'ər/ n aramid ; trabaho

miles /mĭ̆ls/ n pl of mile milya

paint /pā̆nt/ n pinta

parts /pă̆rts/ n pl of part paspaset (dagiti lugan)

per hour /pûr our/ ti tunggal maysa nga oras

pulled out in front (of him) - (nagmaneho) a pimmasango

rear quarter panel - ti akinlikud a paset ti bagi wenno balangkas iti lugan

repair bid form - pormas a pakaisuratan dagiti pateg ti panagpatarimaan kadagiti dadael ti lugan

road /rō̆d/ n kalsada ; dalan

slammed (on the brakes) - binadekkan iti preno a napigsa

speed limit - naitudo a pagpatinggaan a panagtaray iti lugan

suddenly /sŭd'n'lē/ adv di-napakadaan

taillights /tāl'līts/ n pl of taillight dagiti akinlikud a silaw ti lugan

truck /trŭk/ n bagon ; lugan

turned /tûrnd/ v pt nagsikko

unfortunately /ŭn'fôr'chə-nĭt'lē/ adv awanan gasat ; malas

visit /vĭz'ĭt/ v sumarungkar ; bumisita

Reading 15A

all of a sudden - iti di-napakpakadaan a tiempo

along /ə-lŏng/ adv (agpatuloy) a yan

arrived /ə-rīvd/ v pt simmangpet ; dimteng

attention /ə-tĕn'shən/ n panangasikaso ; imatang

avoid /ə-void/ v liklikan ; lisian

charged /chārj/ v pt dinawatan iti bayad ; pinagbayad

enjoying /ĕn-joi'ĭng/ v prp agragragsak ; agay-ayat

enough /ĭ-nŭf/ adj makaanay

entire /ĕn-tīr/ adj amin ; dagup

estimate /ĕs'tə-māt/ n patta-patta ; pugto

huge /hyōōj/ adj dakkel

immediately /ĭ-mē'dē-ĭt'lē/ adv dagus ; itan

later /lāt'ər/ adj comp of late naladladaw ngem

off hours - ti oras a saan a panagtrabaho wenno saan a panaglukat iti kompania

on his way - agpapan idiay,sadiay ; adda iti dalan

out of shape - awan iti pormana ; nadadael

(not) paying too much attention - saan nga agasasikaso wenno agimimatang

provided /prə-vīd'ĭd/ v pt naited ; naisagana

rear end - iti likudan

replaced /rĭ-plāsd/ v passive sukatan ; baliwan

scene /sēn/ n buya ; ladladawan

shattered /shăt'ərd/ adj naburak ; nadadael

shook-up - nabutbutngan ; napabutngan

slight /slīt/ adj agpagapaman

stretch of road - kaatiddag ti kalsada

swerved /swûrvd/ v pt nagsikko a lumiklik

tires /tīrz/ n pl of tire ligay ; goma

total /tōt'l/ n dagup ; pakadagupan

twisted /twĭst'ĭd/ adj nakil-lo ; natiritir

unhurt /ŭn'hûrt/ adj saan a nasakitan wenno nadunor

view /vyōō/ n buya

Timely Tips On Health And Safety-Operation Lift

apart /ə-pärt/ adj agaddayu

apply /ə-plī/ v ipakat

arching /ärch'ĭng/ n agkubbo

arms /ärms/ n pl of arm takkiag ; braso

basic rules - dagiti kangrunaan nga annuroten

bend /bĕnd/ v agrukbab ; agkubbo

beside /bĭ-sīd/ prep ti abay

body allignment - panangintar iti bagi

boxes /bŏks'ĭs/ n pl of box karton ; palko

briefcases /brēf'kās'ĭs/ n pl of briefcase bassit a maleta

bundle /bŭnd'l/ n tampong ; bungon

center weight - ti akintengnga wenno balanse iti bagi

centered /sĕnt'ərd/ adj naipatengnga

chock-full - napno unay

close to - asideg iti

closet /klōz'ĭt/ n bassit a siled a pagidulinan ti kawkawwes

equally-balanced burdens - agpada a padagsen ti agsumbangir
a takkiag a panagbagkat wenno panagawit

erect /ĭ-rĕkt/ adj nalinteg ; natakder

forward /fŏr'wərd/ adj agpasango ; pumasango

(to) get off the ground - agbagkat ti maysa a banag manipud
iti daga wenno suelo

gradually /grăj'ŏŏ-əl'ē/ adv saggabassit

grasp /grăsp/ v iggaman ; petpetan

handle /hănd'l/ v kabaelan nga aramiden wenno bagkaten

heave to ho - bagkaten ; itag-ay ; ipangato

hints /hĭnts/ n pl of hint bilbilin a pangiturong

hips /hĭps/ n pl of hip pading-pading ; patong

in line with - nailinya wenno nakaintar iti

knees /nēs/ n pl of knee tumeng

legs /lĕgs/ n pl of leg gurong

lift /lĭft/ v itag-ay ; ipangato ; bagkaten

maintain /mān-tān/ v tenglen

objects /ŏb'jĭkts/ n pl of object banbanag

opposite /ŏp'ə-zĭt/ adj kasupadi ; kasungani

plan /plăn/ n gakat ; panggep

possible /pŏs'ə-bəl/ adj mabalin

prevents /prĭ-vĕnts/ v 3rd per sing salakniban ; lappedan

pull /pŭl/ v guyoden ; dutduten

puts you flat on your back - mapaiddaka ; matumbaka

raising /rāz'ĭng/ n gerund panangitag-ay ; panangi-ngato

require /rĭ-kwīr/ v makasapul

shelf /shĕlf/ n estante

shift /shĭft/ v iyalis

shopping bags - supot a pagikabilan ti ginatgatang

side /sīd/ n sikigan ; dianna

spine /spīn/ n duri ; ti tulang ti bukot

straight /strāt/ adj nalinteg

straightening /strāt'n'ĭng/ n pananglinteg

strain /strān/ n napigsa a kabaelan ; panangpilit ti bagi

suitcases /sōōt'kās'ĭs/ n pl of suitcase maleta

tactics /tăk'tĭks/ n pl of tactic wagas

things /thĭngs/ n pl of thing banbanag

tip you off your toes - matumba

upper body - ti akinngato a paset ti bagi

upwards /ŭp'wərdz/ adv agpangato

waist /wāst/ n siket ; sibet

weigh /wā/ n dagsen ; kadagsen

Miscellaneous Translations

Tr1 (FILLING OUT A REPAIR BID FORM)

Directions: Sungbatan iti pormas nga usaren nga agpatarimaan iti lugan dita sumaruno a panid nga agusar kadagiti impormasyon nga adda iti salaysay nga, "Getting A Car Repaired".

Tr2 (FILLING OUT A REPAIR BID FORM)

Directions: Sungbatan iti pormas nga usaren nga agpatarimaan iti lugan dita sumaruno a panid nga agusar kadagiti impormasyon nga adda iti salaysay nga, "Getting A Car Repaired".

Tr3 (COMPREHENSION)

Agusar iti banag nga adda iti uneg iti klase wenno mangitugot ti sumagmamano a banag manipud ti balay. Tungpalen dagiti bilbilin nga adda iti babasaen maipanggep iti panagbagkat, panangawit, ken panangiduron kadagiti banbanag.

Tr4 (COMPREHENSION LINES AND SHAPES)

WORD PUZZLE

Sapulen dagiti kompleto a sao nga adda iti kuadrado. Dagitoy a sasao ket mabalin nga agpabpababa wenno agpangpangato. Saanmo a padasen a sapulen dagiti sasao nga saan a naglinteg ti panakaurnosda. Lawlawen nga ugesan dagiti masapulam a sasao. Sapulen dagiti sasao nga inadalmo kadagiti napalabas a leksion kas dagiti, to, in, from ken between.

UNIT IX

"THE NUMBER IS IN YOUR DIRECTORY"

PREVIEW

Ditoy maikasiyam a paset, mangaramidka iti maysa nga listaan dagiti numero ti telepono para iti Isla a Mahimahi. Bayat iti panangaramidmo ti daytoy a listaan, asaasem dagiti sumaganad a kinalaing:

1. Panangurnos kadagiti sasao iti urnos nga abesedario.
2. Panangbigbig kadagiti umuna, akintengnga, ken maudi a nagan.
3. Panangbigbig kadagiti naipaababa a sasao nga adda iti listaan dagiti numero ti telepono.
4. Panangbigbig kadagiti numero iti telepono ken panangawat kadagiti gandat dagitoy.

No malpasmon daytoy a leksion, masapul a kabaelam nga usaren a nalaing dayta kabukbukodam a listaan (telephone directory). Iti panangurnos kadagiti sasao ket masapul a makatulong kenka kadagiti sabali pay nga araramid a dagiti sasao ket kasapulan a maurnos. Kas pangngarigan, masapul a kabaelam nga usaren a nadardaras iti diksionario nga Ingles, ken kabaelam iti agurnos kadagiti pappapel kalpasan iti panangkompletom kadaytoy a paset.

Maadalmo met ditoy a paset dagiti adu a sasao nga Ingles para iti kakabagyan, ken basaem dagiti ababa a salaysay maipanggep kadagiti pamilia nga Amerikano.

NOTE: Masapul a maawatam no kasano iti mangurnos kadagiti sasao sakbay nga agpatuloyka dita maikasangapulo a paset. Dita maikasangpulo a paset, mapanka agadal idiay pagbasaan ti libro (library). Maduktalam nga iti panangawatmo iti panangurnos kadagiti sasao ket agbalin met a nalaklaka iti panangaramatmo iti pagbasaan.

Vocabulary/Phrases

Make A Telephone Directory

alphabet /ăl'fə-bĕt/ n abesedario

alphabetical order - pannakaurnos a kas urnos ti abesedario

alphabetizing /ăl'fə-bĕ'tīz'ĭng/ v prp panangurnos a kas abesedario

answer key - (libro) a pagkitaan kadagiti sungbat dagiti salsaludsod wenno pagasaasan

begin /bĭ-gĭn/ v mangrugi ; irugi ; mangipunganay

choose /chōōz/ v agpili ; pilyen

committee /kə-mĭt'ē/ n tinong ; pagtitinongan

directly below - sumarsaruno a dagus

divide /dĭ-vīd'/ v agbibingay ; aglalasin

exchange /ĕks'chānj/ n numero iti telepono

follows /fŏl'ōs'/ v 3rd per sing sumarsaruno ; sumaganad

husband /hŭz'bənd/ n asawa a lalaki

initials /ĭ'nĭsh'əls/ n pl of initial dagiti umuna a letra ti nagan

(is) listed under - nailista (iti babaen ti)

lives /lĭvz/ v 3rd per sing agtaeng ; agyan

make-up /māk-ŭp/ v mangaramid ; agaramid

middle names - dagiti akintengnga a nagan

paid /pād/ v pt nagbayad

shops /shŏps/ n pl of shop tiendaan

teams /tēms/ n pl of team timpuyog ; bunggoy ; grupo

telephone directory - listaan dagiti numero ti telepono

text /tĕkst/ n libro ; pagbasaan (nga adalen)

Miscellaneous Translations

Tr1 (MAKE A TELEPHONE DIRECTORY)

2. Iti laeng nagan ti asawa a lalaki (wenno ama) iti maikabil iti listaan dagiti numero ti telepono no agkakabbalay iti maysa a pamilia.

Maysa laeng iti teleponoda Jim Johnson ken Victoriano Cruz idiay balayda (kitaen iti listaan kadagiti panid 215-17), ngem kayatda a mailista ti naganda a dua iti listaan dagiti numero ti telepono. Nagbayadda iti nasurok a $2.00 iti kompania ti telepono ken nailista ti naganda a dua.

Dagiti doktor nga adda MD kalpasan ti naganda ket nailista iti numero ti opisinada sakbay ti numero iti pagtaenganda (balay). (Kitaen dagiti pangngarigan dita sumaruno a panid.)

Tr2 (CULTURAL EXPLORATION: RELATIVES)

Adda manmano a sao nga Ingles para iti kabagyan. Iti sumaruno a chart ket mangiladawan kadagiti kadawyan a sao nga Ingles para kadagiti kabagyan.

Kitaen ti sao nga you (sika) nga adda iti chart. Dagiti sao para iti tunggal maysa a tao nga adda dita chart ket mangipakita iti nagkabagyananyo ti dayta nga tao. Kas pangngarigan, ti kabsat ti inam ket uncle (uliteg). Agparang daytoy a sao (uncle) gapu ta isu daytoy ti sao a mangiladawan ti panakikabagyanna kenka. Ken, dagiti grandparents (apong) ket isuda dagiti ama ken ina ti inam. Agparang daytoy a sao gapu ta daytoy ti panakikabagyanna kenka.

(Adda iti chart dita sumaruno a panid.)

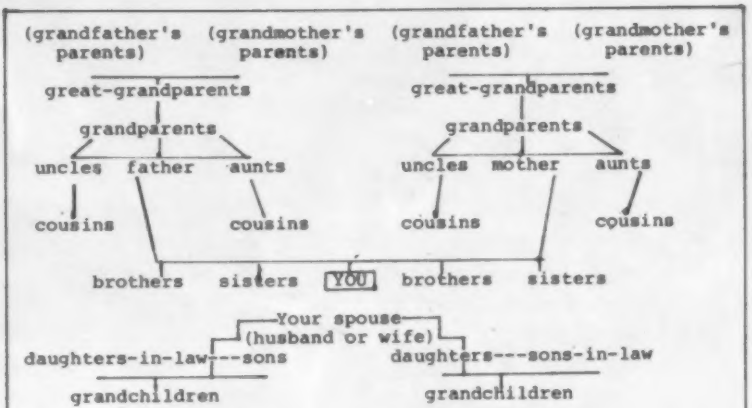

Your spouse's mother is your mother-in-law.

Your spouse's father is your father-in-law.

Your spouse's brother is your _____ _____ _____.

Your spouse's sister is your _____ _____ _____.

AMERICAN FAMILIES

Ditoy Estados Unidos, adu dagiti babassit a pamilia. Masansan a dagiti annak ket umadayuda manipud iti sidong dagiti nagannak tapno mangrugida iti kabukbukodanda a pamilia. Masansan a ti pamilia ket binukel dagiti agassawa ken dagiti annakda. Mabalin met nga agaddayu iti pagtaengan dagitoy bassit a pamilia. Adu met dagiti annak a saanda unay nga amammo dagiti apongda wenno ikit, uliteg ken kasinsinda.

Adda dagiti sumagmamano a pamilia a kabbalayda dagiti apongda. Ngem masansan nga adda bukodda a balay uray no kalugaranda dagiti annakda.

Ditoy Hawaii, agaasiddeg dagiti pagtaengan dagiti annak ken dagiti nagannak. Ti gapuna daytoy ket iti estado nga Hawaii ket bassit a lugar ken adu dagiti tao nga agayat nga agtaeng ditoy. Ken, adda met napigsa a bileg ti biag maipapan kadagiti tao nga Oriental tapno dagiti tao ket isuda ti akinrebbeng a mangkita ken mangaywan kadagiti nagannak kadakuada. Masansan a dagiti apong ket adda kabukbukodanda a balay. Mabalin met nga agaywanda kadagiti apo no mapan agtrabaho dagiti nagannak.

VOCABULARY

Dagiti sao para kadagiti kabagyan.

your father's parents your mother's parents	=	your grandparents, grandfather & grandmother
your parents	=	your father & mother
your father's brothers your mother's brothers	=	your uncles
your father's sisters your mother's sisters	=	your uncles
your siblings	=	your brothers & sisters
your uncles' children	=	your cousins
your aunts' children	=	your cousins

Sao a pangawag

Usaren dagiti ubbing dagiti sumaganad a sao a pangawag kadagiti nagannak kadakuada:

father	mother
daddy	mommy
dad	mom
pop	ma
pa, papa	mama

Usaren dagiti sumaganad a sao para kadagiti apong:

grandfather	grandmother
granddad	grandma
granddaddy	tutu (Hawaiian)
grandpa	grandmama

Usaren dagiti sumaganad a sao para kadagiti ikit ken uliteg:

uncle + first name	aunt + first name
Uncle Bob	Aunt Helen

Pasaray usaren iti auntie (ikit) para kadagiti babbai a nataengan nga asideg a gayyem uray saan a kabagyan isuna.

Masansan nga awagan dagiti kasinsin ti umuna a naganda. Dagiti dadduma ket agusar ti pangawag a, cousin (kasinsin) + umuna a nagan; kas iti, Cousin Sarah, Cousin Mike. Ngem masansan nga awagan laeng dagiti kasinsin ti umuna a naganda.

Tr3 (COMPREHENSION)

Pagpadisen iti urnos ti pamilia nga Amerikano ken ti pamilia ti lugar a nakayannakam. Pagsaritaan dita uneg ti klase dagiti pagpadaan ken paggidiatan dagitoy. Iti kadi pangnagan kadagiti kakabagyan ket narikrikut ngem dagiti pangnagan para kadagiti Amerikano? Adu kadi dagiti sabasabali a nagnagan para iti ina ken ama.

UNIT X

ONE FOR THE BOOKS

PREVIEW

Ditoy maikasangapulo a paset, adalem dagiti banbanag maipanggep iti panangsapul ken panangusar kadagiti libro. Iti umuna a paset ket maipanggep kadagiti libro a babasaen. Adalem dagiti sao nga Ingles para kadagiti paspaset iti libro. Adalem ken mam-ammom iti maysa a libro sakbay a basaem daytoy.

Dita maikadua a paset iti leksion, mapanka agadal idiay lugar a pagbasaan iti libro (library) ken adalem no kasano nga usaren dagiti adu nga libro ken babasaen a mabalinmo nga aramaten ken kasapulam. No malpasmon daytoy a paset masapul a kabaelam nga aramaten dagitoy sumaganad a banbanag a pakasarakam kadagiti kasapulan nga impormasyon:

1. The Card Catalog
2. Pamphlet Files
3. Reader's Guide to Periodical Literature
4. Picture Files

(Adda kaiyulugan dagitoy dita listaan ti sasao nga adda kadagiti sumaganad a panid.)

NOTE: Ditoy a paset, kasapulan nga awatem no kasano iti panangurnos kadagiti sasao tapno nalaklaka iti panangaramatmo iti lugar a pagbasaan dagiti libro. No masapulmo iti agasaas maipanggep ti panangurnos kadagiti sasao, adalem ti maikasiyam a leksion ken aramidem wenno asaasem dagiti araramid nga adda iti leksion maipanggep ti telepono ken listaan dagiti numero ti telepono.

Vocabulary/Phrases

Getting Acquainted With A Textbook

answers /ǎn'sərz/ n pl of answer dagiti sungsungbat

author /ô'thər/ n mannurat ; nangisurat

chapters /chăp'tərs/ n pl of chapter dagiti kapitulo

collect /kə-lekt'/ v tiponen ; alikumkumen

copyright /kŏp'ē-rĭt/ n kalintegan iti libro

dots /dŏts/ n pl of dot dagiti tulnek

editor /ĕd'ə-tər/ n mannarawidwid ti warnakan

figures /fĭg'yərs/ n pl of figure dagiti ladawan

get acquainted with - makiam-ammo ; maam-ammo

glossary /glŏs'ə-rē/ n nakatiponan dagiti nailawlawag a sao

headings /hĕd'ĭngs/ n pl of heading dagiti pangrugian ; paulo

index /ĭn'dĕks/ n mangitudo ti pagkitaan

information /ĭn'fər-mā'shən/ n pakaammo ; pakdaar ; impormasyon

interesting /ĭn'trĭst'ĭng/ adj makaay-ayo

italics /ĭ-tăl'ĭks/ n pl of italic dagiti naisurat ti sabali nga letra

look through - kitaen manipud kadagiti..

marked /märkd'/ v passive namarkaan

numbered /nŭm'bərd'/ v passive naikkan iti numero

once /wŭns/ adv maminsan laeng

page number - numero iti panid (dagiti libro)

poem /pō'ĕm/ n daniw

poetry /pō'ĭ-trē/ n dandaniw

preface /prĕ'fĭs/ n pangirugi iti sinuratan

printed /print'id/ v passive naimprenta

printing dates - dagiti pettia a panakaimprenta

published /pŭb'lĭshd'/ v passive naisaknap ; naiwarnak

publisher /pŭb'lĭsh'ər/ n ti agisaknap ; agiwarnak

recognize /rĕk-ə'nīz/ v mabigbig ; ammuen

review /rĭ-vyōō/ v panangasaas ; panangammiris

self-check test - panangasaas (eksamen) iti bagi

table of contents - iti mangitudo kadagiti pagkitaan kadagiti linaon iti libro

textbook /tĕkst'bŏŏk/ n libro a pagbasaan ken pagadalan

thumb through - ukraden dagiti panid ti libro babaen ti ramramay

title /tīt'l/ n titulo ; paulo

underlined /ŭn'dər-līnd/ v passive naugesan ; nalinyaan

up-to-date /ŭp-tə-dāt/ adj kankanayon nga apag-isu ti pettiana ; di maladaw

useful /yōōz'fŭl/ adj masapul ; adu't pakasapulanna wenno pakaaramatanna

written /rĭt'n/ v passive naisurat

wrote /rōt/ v pt of write insurat ; naisurat

Using The Library

articles /är'tĭ-kəls/ n pl of article banbanag a naisurat ; artikulo

available /ə-vā'lə-bəl/ adj mabalin a gun-oden ; mabalin a maawat

aware of - siaalibtag ; sisisiput

borrow /bŏr'ō/ v buloden ; bumulod

bound /bound/ v passive of bind naakkuban wenno nagtitipon kas iti libro

card catalog - katalogo dagiti kard

college /kŏl'ĭj/ n kolehio

copies /kŏp'ēs/ n pl of copy dagiti kopya

film strips - dagiti pelikula

imaginable /ĭ-măj'ə-nə-bəl/ adj mabalin a patta-pattaen

interested /ĭn'trĭst'ĭd/ adj mangayangay ; maayayo

librarian /lī-brăr'ē-ən/ n agimaton ti nakaipenpenan dagiti libro

library /lī-brĕr'ē/ n penpen dagiti libro ; lugar a pagbasaan ken pagadalan

magazines /măg'ə-zēns/ n pl of magazine dagiti warnakan ti sapasap a babasaen

material /mə-tîr'ē-əl/ n aruaten

microfilm /mī'krə-fĭlm'/ n dagiti kababassitan a pelikula

movies /mōō'vēz/ n pl of movie dagiti sine wenno pelikula

newspaper /n/y/ōōz'pā'pər/ n warnakan ; diaryo

pamphlets /păm'flĭts/ n pl of pamphlet dagiti naingpis ken ababa a babasaen

pamphlet file - urnos dagiti babasaen a naingpis ken ababa

Periodical Literature - dagiti babasaen wenno warnakan

public /pŭb'lĭk/ adj maipapan ti pagilian

puppet show - dagiti pabuya a babassit a munieka (sinan-tao)

Reader's Guide - ti mangiturong kadagiti agbasa

records /rĕk'ərdz/ n pl of record dagiti plaka

reference /rĕf'ər-əns/ n reperensia ; pagkitaan ken pangpaneknekan

shelves /shĕlvz/ n pl of shelf dagiti estante

specially trained people - dagiti tao nga adda naisangsangayan a nagsanayan wenno kinalaingda

subject /sŭb'jĕkt'/ n topiko ; banag nga ammirisen

take place - sukatan ; sublatan

topic /tŏp'ĭk/ n topiko ; banag nga ammirisen wenno saritaen

university /yōō'nə-vûr'sə-tē/ n unibersidad ; kangatuan a pagadalan

videotapes /vĭd'ē-ō'tāps/ n pl of videotape dagiti pelikula

Miscellaneous Translations

Tr1 (COMPREHENSION)

20. Basaen dagiti sumarsaruno a listaan. Basaen iti listaan nga addaan numerona nga (1-8). Basaen iti listaan nga addaan letrana nga (a-o). Iparis dagiti paset ti libro nga adda iti kanawan ken dagiti pakpakaamo (impormasyon) nga adda iti katigid. Naaramidden iti umuna nga bilang a pagkitaam.

Tr2 (VOCABULARY)

Ilawlawag ti kaipapanan dagiti sumarsaruno a sao. Naited dagiti pangngarigan a sarita para ti tunggal sao. Mabalin a kayatmo nga asaasen nga isurat dagiti sabali a pangngarigan.

UNIT XI

HELP WANTED MALE & FEMALE

PREVIEW

Maadalmo ditoy maikasangapulo ket maysa a paset no kasano iti agsapul wenno agbirok iti pagsaadan ken no kasano iti agsagana a mapan makisarita ti agit-ited-saad. No malpasmon daytoy a paset, masapul nga ammom no kasano nga aramiden dagiti sumaganad:

1. Suratan iti maysa nga agit-ited-saad nga agkiddaw iti pormas.
2. Mangsungbat kadagiti pormas iti pagsaadan nga awan rirona.
3. Mangurnos ken mangdalimanet kadagiti pappapeles a kasapulam iti panagsapul iti saad.
4. Mangaramid iti surat maipanggep kadagiti nagadalam ken dagiti napalabas a nagsaadam (résumé).
5. Agsagana a mapan makisarita iti agit-ited-saad.
6. Agusar iti lugar a pagbasaan, iti warnakan ken iti opisina a pagsapulan iti saad.

Masapul nga addaanka kadagiti sumaganad no malpasmon daytoy a paset:

1. Maysa a pormas (a pangkiddaw iti saad) a nasungbatam nga awan rirona.
2. Maysa nga surat a pangrekomendar.
3. Maysa nga nagan iti tao nga usarem nga agrekomendar kenka.
4. Maysa nga naimakinilya a surat iti nagadalam ken nagsaadam nga awan rirona.

Kasapulan unay dagitoy nga impormasyon nga adda ditoy a paset. Masapul nga idulinmo daytoy a paset iti leksion tapno addanto usarem no agsapulka iti saad kadagiti masangwanan a tiempo.

Vocabulary/Phrases

Application Forms

accurate /ăk'yər-ĭt/ adj awan kurang wenno riro
advertised /ăd'vər-tīz'/ v passive naiwarnak; naiwaragawag
applicants /ăp'lĭ-kənt/ n pl of applicant ti agdawdawat iti pagsaadan
application forms - dagiti pormas nga usaren nga agdawat iti pagsaadan
ask (for a job application) in writing - agsurat nga agdawat ti pormas nga usaren a pagdawat ti trabaho.
education /ĕj'ōō-kā'shən/ n ti inadal
employers /ĕm-ploi'ərs/ n pl of employer dagiti agpatrabaho; akinkua ti pagtrabahuan
employment /ĕm-ploi'mənt/ n pagsapulan; pagtrabahuan
experience /ĕk-spîr'ē-əns/ n kapadasan
interested /ĭn'trĭst'ĭd/ v pt of interest mangayangay
interviewer /ĭn'tər-vyōō'ər/ n ti agsaludsod wenno makisarita
messy /mĕs'ē/ adj nawara; saan a nalinis
neat /nēt/ adj nadalas ken naurnos
personnel departments - ti benneg iti kompania a pagdawatan ti saad
sample /săm'pəl/ n pangiparang; pagpakpakita
skills /skĭls/ n pl of skill dagiti kinalaing
to get to know you - tapno maam-ammoka
training /trān'ĭng/ n panagsanay; pagsanayan
whoever /hōō-ĕv'ər/ pron sino man

Employment Application Forms

ability /ə-bĭl'ə-tē/ n kabaelan
account /ə-kount/ v ilawlawag iti pangokoman
ages of dependents - tawen dagiti anak ken ti asawa
authorize /ô'thə-rīz/ v itdan pannakabalin; pusgan
belief /bĭ-lēf'/ n pammati
beneficial /bĕn'ə-fĭsh'əl/ adj makapaimbag; makatulong
cause /kôz/ n gapu; punganay
character /kăr'ĭk-tər/ n kababalin; gagangay ti kinatao
choosing /chōōz'ĭng/ n gerund panangpili

civic organizations - pagkakaduaan dagiti umili
color eyes - maris dagiti mata
color hair - maris ti buok
companies /kŭm'pə-nēs/ n pl of company dagiti kompania;
balay a pagtrabahuan
conduct /kən-dŭkt'/ n kadawyan; ugali
craft skills - kinalaing kadagiti aramid
damage /dăm'ĭj/ n dadael
degree /dĭ-grē'/ n ti nalpas nga inadal iti kolehio
discharge /dĭs-chärj'/ n panakaikkat (ti saad)
dismissal /dĭs-mĭs'əl/ n pangikkat
draft classification - ragup wenno numero ti panakayab nga
agserbi iti hukbo a militar
driver's license - lisensia nga agmaneho
failing to pass - saan a makaruar (ti eksamen)
false statement - ulbod a sarita
grade completed - grado a nalpas
hereby /hĭr-bī'/ adv ditoy a/nga
in connection with - a maibatay iti
in emergency notify - ti karkarna a mapasamak pakaammuan ti...
individuals /ĭn'də-vĭjŏo-əl/ n pl of individual dagiti tao
knowledge /nŏl'ĭj/ n pannakaammo
liability /lī'ə-bĭl'ə-tē/ n panagsungbat ti nagbasulan
licensed physician - doktor a lisensiado
major /mā'jər/ n ti inadal
married /măr'ēd/ adj naasawaan
marital status - kasasaad no naasawaan wenno saan
material fact - pudno a banbanag
matters /mă'tərs/ n pl of matter banbanag
military /mĭl'ə-tĕr'ē/ n hukbo
national guard - guardia iti pagilian (hukbo)
nature of work at start /leaving - kita ti trabaho idi mangrugi/
immalis
number of dependents - bilang dagiti anak (mairaman ti asawa)
omission /ō-mĭsh'ən/ n di-inraman
opinion /ə-pĭn'yən/ n kapanunutan
permanent resident alien - taga sabali a daga nga agnanayon
nga agtaeng iti sabali nga ili
personal references - dagiti mangpaneknek iti katataom

physical defects - dagiti kakurangan iti bagi
physical limitations - dagiti pagpatinggaan a mabalin nga aramiden iti bagi
position desired - ti kayatan a saad wenno ranggo
professional /prə-fĕsh'ən-əl/ adj addaan inadal wenno galad
qualifications /kwŏl'ə-fĭ-kā'shən/ n pl of qualification dagiti galad; adal
reason for leaving - rason iti iyaalis
rejection /rĭ-jĕk'shən/ n panangumsi
release /rĭ-lēs'/ v wayaan
reserved/rĭ-zûrvd'/ adj nailasin
resulting from - nagbanag iti
retained /rĭ-tānd'/ v passive natengnged; naibati
salary /săl'ə-rē/ n sueldo; tangdan
school activities - dagiti aramid iti eskuela
separated /sĕp'ə-rāt'ĭd/ v pt of separated naisina; nailasin
shorthand speed - kapardas ti panagsurat iti ababa
signing /sīn'ĭng/ n gerund panagpirma
single /sĭng'gəl/ adj maymaysa; awan asawana
solicit /sə-lĭs'ĭt/ v agkiddaw; agdawat
spouse /spous'/ n asawa
state /stāt'/ v saritaen
start with last position - mangrugi ti kaudian a saad wenno trabaho
submit /səb'mĭt/ v agrukbab
sufficient /sə-fĭsh'ənt/ adj makaanay
technical /tĕk'nĭ-kəl/ adj tekniko
typing speed - kapardas ti panagmakinilia
trade skills - kinalaing ti pagaramidan
unemployed /ŭn-ĕm'ploid/ adj awanan pagsaadan
upon request - iti panangkiddaw
U.S. citizen - ti umili iti Estados Unidos
veteran /vĕt'ər-ən/ n beterano
whatsoever /hwŏt'sō-ĕv'ər/ pron uray ania man
widowed /wĭd'ōd'/ adj nabalo

Your Job File

accomplishments /ə-kŏm'plĭsh-mənt/ n pl of accomplisment

dagiti naaramid wenno naturpos

ads (advertisements) /ăds/ n pl of ad dagiti pablaak; pakdaar

apply /ə-plī/ v agkiddaw

assignment /ə-sīn'mənt/ n naitudo nga aramiden

awards /ə-wôrds'/ n pl of award dagiti gunguna

carelessness /kâr'lĕs-nĕs/ n panagtagubaya

certificates /sər-tĭf'ĭ-kĭt/ n pl of certificate dagiti mangpaneknek ti kababalin wenno kinataom

chronological /krŏn'ə-lŏj'ĭ-kəl/ adj naurnos iti pannakapasamakna

church /chûrch/ n simbaan

citizenship /sĭt'ə-zən-shĭp'/ n iti legal nga ili iti maysa a tao

clearly /klîr'lē/ adv nalawag

committee/ kə-mĭt'ē/ n tinong

compare /kəm-pâr'/ v ipadis

confidential /kŏn'fə-dĕn'shəl/ adj ilimed

copy /kŏp'ē/ n tulad; kopya

courses /kôrs'ĭs/ n pl of course dagiti kurso nga adalen

debating society - timpuyog ti panagsalisal wenno panagsinnupiat

diplomas /dĭ-plō'məs/ n pl of diploma dagiti diploma

duplicated /d/y/ōō'plĭ-kā'tĭd/ v passive natulad; nakopia

errors /ĕr'ər/ n pl of error dagiti riro

even though - uray no

file /fīl/ n urnos ti pappapel

follow /fŏl'ō/ v suroten

fund drive - panagkampania ti panagurnong iti maisagut a kuarta

future employer - ti sumaruno nga agikabil ti saad wenno ti agpatrabaho

honors /ŏn'ərs/ n pl of honor dagiti gun-guna a pakaidaydayawan

how well you work - kasano ti kalaingmo nga agtrabaho

incoming patients - dagiti pasiente nga aw-awaten ti klinika wenno ospital

indicate /ĭn'dĭ-kāt'/ v itudo; ipasimudaag

instructions /ĭn-strŭk'shənz/ n pl of instruction dagiti bilbilin wenno panangiturong

job application - ti usaren nga agkiddaw wenno agsapul ti pagsaadan

job file - urnos ti pappapel maipapan ti trabaho wenno saad
job title- nagan iti saad wenno trabaho
leave out - saan nga itipon; baybay-an
led /lĕd/ v pt pp of lead inturong
letter of recommendation - surat a pagrekomendar
margins /mär'jən̆s/ n pl of margin dagiti law-ang iti agsumbangir nga igid ti papel
meet face-to-face - kasinnarak
mistakes /mĭ-stāks'/ n pl of mistake dagiti riro
neatly /nēt'lē/ adv nadalus ken naurnos
none /nŭn/ n awan
order /ôr'dər/ n urnos
organized /ôr'gə-nīzd'/ v passive naurnos
original /ə-rĭj'ən-əl/ adj kaunaan; kabaruan
perfect /pûr'fĕkt/ adj naan-anay; awan pagkurkuranganna
perhaps /pər-hăps'/ adv nalabit
photo offset printing - maysa a kita ti panangimprenta
potential /pə-tĕn'shəl/ adj mabalin a sumaruno nga...
priest /prēst/ n padi
print /prĭnt/ v agideppel; agimprenta
printing company - kompania a pagimprentaan
proofread /prōōf'rēd'/ v basaen tapno maammuan dagiti riro
received /rĭ-sēvd'/ v passive naawat
relatives /rĕl'ə-tĭvs/ n pl of relative dagiti kabagian
resume /rĕz'ōō-mā'/ n ababa a surat maipanggep ti adal ken sanay iti trabaho
reverse /rĭ-vûrs'/ adj baliktad
review /rĭ-vyōō'/ v asaasen; ammirisen
rewrite /rē-rīt'/ v isurat manen
science /sī'ən̆s/ n siensia
space /spās/ n law-ang
specialized /spĕsh'ə-līzd'/ v passive nangipangpangruna
spelling /spĕl'ĭng/ n gerund panangisao kadagiti letra ti sao
stationary store - tiendaan kadagiti aramaten ti opisina
Suicide Crisis Center - pagawatan kadagiti tao a kayat a mangpapatay ti bagida
summary /sŭm'ə-rē/ n nakapukpukan
temple /tĕm'pəl/ n templo; simbaan

translator /trăns-lāt'ər/ n para iyulog (iti sabali a pagsasao)
type /tīp/ v imakinilia
unless /ŭn'lĕs/ conj malaksid
up-to-date - kankanayon nga apagisu
vocational/vō-kā'shən'əl/ adj ti aramid
volunteer work - agaramid nga itukonna ti bagina
wide /wīd/ adj nalawa
worked closely with - agdanggay nga agtrabaho
working life - panawen iti biag a mangmangged wenno agtratrabaho
xerox copy - kopia (a naaramid ti makina a "xerox")
xerox machines - dagiti makina nga agaramid kadagiti kopia

Tips For A Successful Interview

allow /ə-lou/ v ipalubos
aloha shirt - kamiseta
appropriate /ə-prō'prē-ĭt/ adj maitutop; maibagay
articles /är'tĭ-kəls/ n pl of article banbanag a naisurat
as much as you can - ti kabaelam nga aramiden
bilingualism /bī-lĭng'gwə'lĭz'əm/ n dua ti pagsasao
bright /brīt/ adj narangrang
building /bĭl'dĭng/ n patakder
casually /kăzh'ōōl-ə'lē/adv gagangay
chew /chōō/ v ngalngalen
cigarette /sĭg'ə-rĕt'/ n sigarilyo
collect your thoughts - alikumkumen ti kapanunutan
comb /kōm/ v sagaysayen
comfortably /kŭm'fər-tə-blē/ adv nanam-ay
conservatively /kən-sûr'və-tĭv'lē/ adv saan unay a moderno
costume jewelry - saan a pudno nga alahas
dark /därk/ adj nangisit (a maris)
discuss /dĭs-kŭs'/ v paglilinnawagan
dress /drĕs/ v agkawwes
dress shirt - kamiseta
edge /ĕj/ n igid
elaborate hairdos - dagiti napalalot' pintas a panakaurnos ti buok
emphasize /ĕm'fə-sīz'/ v ipapigsa wenno iyunay-unay

enthusiastic /ĕn-thōō'zē-ăz'tĭk/ adj nangayangay
except /ĕk-sĕpt'/ conj malaksid
financial district - purok dagiti lugar a pagsaadan kas kadagiti bangko
find out - ammuen
floor /flôr/ n suelo
freshly shaved - kabarbarbas
future plans - dagiti pangpanggepen nga aramiden wenno plano
generally /jĕn'ər-ə-lē/ adv sapasap
greet /grēt/ v kablaawan
gum /gŭm/ n kendi a kasla goma
heavy make-up - napuskol ti pulbos wenno pagpapintas iti rupa
hire /hīr/ v awaten ti saad
impression /ĭm-prĕsh'ən/ n kapanunutan a pagarup
in case - kas pangngarigan
issues /ĭsh'ōōz/ n pl of issue kopia dagiti warnakan
lap /lăp/ n saklot
local newspaper - warnakan iti uneg la ti purok
long sleeved - atiddag a manggas
match /măch/ v ipadis
may mean the difference - mabalin a sabali ti kaipapananna
miniskirts /mĭn'ē-skûrts/ n pl of miniskirt nakiting unay a palda
muumuus /mōō-mōōs/ n Hawaiian word kawwes ti babbai
nervous /nûr'vəs/ adj agnerbios
offers /ô'fərs/ v 3rd per sing idiaya
pair of slacks - pantalon
part-time work - saad a saan a walo nga oras
party clothes - kawwes a para palaya
positive points - dagiti nasayaat a banbanag (maipanggep ti maysa a tao)
project /prŏj'ĕkt'/ n proyekto
public library - pagbasaan dagiti umili
purse /pûrs/ n petaka
revealing blouse - masarsarang
sales position - saad iti panaglako
shades /shādz'/ n pl of shade dagiti maris
short sleeved - ababa a manggas

signal /sĭg'nəl/ n pagilasinan
socks /sŏks/ n pl of sock dagiti medias
smoke /smōk/ v agsigarilyo
sports jacket - tsaketa
still /stĭl/ adj natalna
strong cologne (perfume) - napigsa (ti angotna) a bangbanglo
successful /sək-sĕs'fŭl/ adj nagballigi
suit /sōōt/ n terno
tailored pants naipadait a pantalon
tie your hair back - punggosen ti buok
tight /tīt/ adj nairut
tips /tĭps/ n pl of tip dagiti sao a pana-magannad
traffic jam - nakaro a trapiko
travel time - oras ti panagbiahe
up-to-date suit - saan a kadaanan a terno
wear /wâr/ v agusar; agikabil
whether---or not - no---wenno saan
working conditions - kasasaad iti panagtrabaho
visit /vĭz'ĭt/ v sumarungkar
worn /wûrn/ v pp of wear inkawwes

Where To Look For A Job

actively look for a job - kankanayon nga agsapsapul iti trabaho
advantage /ăd-văn'tĭj/ n gundaway; pagimimbagan
advertiser /ăd'vər-tīz' r/ n ti agiwarwarnak
advertising /ăd'vər-tīz'ĭng/ v prp agiwarwarnak
agencies /ā'jən-sēs/ n pl of agency dagiti pagawatan wenno agensia
attorney /ə-tûr'nē/ n abogado
besides /bĭ-sīdz/ adv malaksid
bilingual program - proyekto a maipanggep kadagiti addaan dua a kita ti pagsasao
bilingual aides - dagiti katulongan a makasao iti dua a kita ti pagsasao
chamber of commerce - taripnong dagiti tao a mangpatpataray kadagiti pagsapulan wenno pangngedan
classified /klăs'ə-fīd'/ v passive used as an adj napagtitipon; nadasigdasig

community /kə-myōō'nə-tē/ n purok; nagtataripnongan kas maysa nga ili
compete /kəm-pēt'/ v makisalisal
complaints /kəm-plānts'/ n pl of complaint dagiti pulong
confidence /kŏn'fə-dəns/ n talek
contract /kŏn-trăkt'/ n katulagan
criminals /krĭm'ə-nəls/ n pl of criminal dagiti kriminal
Department of Labor - Benneg ti Panagtrabaho
depend on - agtalek ti
discouraging /dĭs-kûr'ĭj'ĭng/ n gerund makapatamnay
districts /dĭs'trĭkts/ n pl of district dagiti purok
employment office - opisina ti panagtrabaho wenno saad
exist /ĕg-zĭst'/ v adda
expanding /ĕk-spănd'ĭng/ v prp of expand dumakdakkel
falls through - maaramid; agballigi
federal government - gobierno iti Estados Unidos
fee /fē/ n tangdan
fields /fēlds/ n pl of field pagayaman tay-ak
finances /fī-năns'ĭs/ n pl of finance dagiti panaggasto wenno kuarta
full-time position - panagtrabaho iti uneg ti walo nga oras
granted /grănt'ĭd/ v passive naisagutan
handbook /hănd'bŏŏk/ n libro a reperensia
health aides - katulongan maipapan iti salun-at
hiring /hīr'ĭng/ n gerund panangawat
human resources development - benneg iti gobierno a mangted ken tumulong iti panagsapul iti trabaho
institution /ĭn'stə-t/y/ōō'shən/ n bangon; patakder
issued by - inarakurak ti/ni
janitorial services - panagserbi iti panagdalus
job counselors - dagiti mangbagbaga maipanggep iti trabaho
job hunt - panagsapul ti trabaho
job market - dagiti pagsaadan wenno pagsapulan
kitchen help - katulongan ti kusina
labor /lā'bər/ n aramid
legal /lē'gəl/ adj nainkalintegan
librarian /lī-brăr'ē-ən/ n agimaton ti nakaipenpenan dagiti pagbasaan

licenses /lī'sə̄ns'ĭs/ n pl of license dagiti lisensia
local government - gobierno iti uneg la ti purok
newspaper /n/y/o͝oz-pā'pə̄r/ n warnakan
occasionally /ə̄-kā'zhən'əl-ē/ adv sagpaminsa; no dadduma
occupational outlook - mainanama kadagiti saad
operate /o͝p'ə-rāt'/ v papagnaen
opportunities /o͝p'ər-t/y/o͝o'nə̄-tēs/ n pl of opportunity
dagiti gundaway
ordeal /o͝r-dēl/ n ninget a kapadasan
permits /pə̄r-mĭts/ v 3rd per sing ipalubos
personal details - dagiti banbanag maipapan iti kinataom
placement center - benneg nga agikabil ti pagsaadan
pretend /prĭ-tĕnd/ v aginkukuna
products /prŏd'ə̄kts/ n pl of product dagiti napaadda
provides /prə̄-vīdz'/ v 3rd per sing itden ti kasapulan
publications /pŭb'lĭ-kā'shə̄ns/ n pl of publication dagiti
warnakan
publishes /pŭb'lĭsh-ĭz/ v 3rd per sing agiwarnak
purposes /pûr'pə̄s'ĭz/ n pl of purpose dagiti gandat; tarigagay
register /rĕj'ĭ-stə̄r/ v ilista; irehistro
rob /rŏb/ v agtakaw
rushed /rŭshd'/ v pt pp of rush nagdaras
scarce /skârs/ adj narigat a sapulen; manmano
services /sûr'vĭs'ĭs/ n pl of service dagiti panagserbi
sponsored /spŏn'sə̄rd'/ v passive nangimaton
state-wide system - ti urnos a para ti amin nga estado
statistics /stə-tĭs'tĭks/ n estadistiko
strangers /strān'jə̄rs/ n pl of stranger dagiti saan nga am-ammo
suggestions /sə̄ -jĕs'chə̄ns'/ n pl of suggestion dagiti
singasing; wayat
telephone directory - listaan dagiti numero iti telepono
unknown /ŭn'nōn'/ adj saan nga am-ammo
yellow pages - dagiti amarilyo a panid ti direktoryo ti telepono

Miscellaneous Translations

Trl (EMPLOYMENT APPLICATION FORM)

READ CAREFULLY BEFORE SIGNING:

1. Itedko ti pannakabalin daytoy a kompania a mangkiddaw kadagiti amin a kayatan a pakpakaammo maipapan iti daytoy a papel a mangkiddaw iti saad agraman kadagiti banbanag a kapanunutan, kababalin, kabaelan ken ugali, ken ipalubosko met ken kiddawek ti tunggal maysa a tao ken iti balay ti komersio a nainaganan ditoy a papel a mangited kadagiti pakpakaammo. Wayaak dagitoy a tattao ken kompania kadagiti makadadael nga agtaud manipud kadagiti nairakurak a pakpakaammo.
2. Ipalubosko ti bagik iti panangkiddaw ti kompania nga agpaeksamen iti lisensiado a doktor a napili iti kompania ken maawatak a no saanko a mairuar daytoy nga eksamen ket saanak nga agpatuloy ti serbisio iti kompania.
3. Paneknekak a dagiti naglaon a pakpakaammo iti daytoy a papel para ti saad ket pudno ken kompleto iti kapanunutan ken pammati. Maawatak a dagiti uray ania a madi a sarita wenno di-nairaman a pudno a banag ket makaanay a gapuanan ti panakaumsi daytoy a papel wenno panakaikkatko iti saad.

UNIT XII

THE MAHIMAHI REVIEW

PREVIEW

Ditoy maikasangapulo ket dua a paset, adda maysa a proyekto nga usarem nga agbasa, agsurat, agsarita, ken agdengngeg iti Ingles. Masapul a basaem ti dagup a panangiladawan iti daytoy a proyekto sakbayka a mangrúgi. Naaramid daytoy a proyekto a mangtulong iti panangsubokmo iti bagim no kasano nga aramiden iti Ingles dagiti sumaganad a banbanag:

1. Agbasa maipanggep iti topiko nga sigud nga amammom.
2. Mangtungpal kadagiti bilbilin maipanggep iti topiko nga sigud nga amammom.
3. Mangipakat kadagiti pagsiriban a naadalmo manipud ditoy a libro tapno maipamuspusam iti maysa a parikut.
4. Makisarita iti Ingles kadagiti sabali (a tao).
5. Agsurat kadagiti sungbat dagiti saludsod ken agusar kadagiti sungbat iti panagaramid iti mapa iti Ahi City.

Naglaon daytoy a paset kadagiti sungsungbat para ti amin a pagasaasan nga adda ditoy libro nga Reading Right. Masarakam daytoy (answer key) ditoy maudi a paset iti libro.